

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra slovanských jazyků a literatur

Bakalářská práce



Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra slovanských jazyků a literatur

Bakalářská práce

Současné názvy restauračních zařízení v Českých Budějovicích

Vypracoval: Jan Kuchař
Vedoucí práce: doc. PhDr. Marie Janečková, CSc.

České Budějovice 2024

V první řadě bych chtěl poděkovat vedoucí mé bakalářské práce, paní docentce PhDr. Marii Janečkové, CSc., za ochotný, laskavý a vždy nápomocný přístup, odborné rady a za čas věnovaný konzultacím.

Dále bych také rád poděkoval všem odborným pracovníkům Katedry slovanských jazyků a literatur na Pedagogické a Filozofické fakultě Jihočeské univerzity, kteří mi poskytli cenné rady a informace v průběhu studia, jež mi daly základní přehled pro vypracování bakalářské práce.

Prohlašuji,

že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracoval pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne

Anotace

Bakalářská práce se věnuje tématu onomastiky. V této poddisciplíně lingvistiky se zaměřuje přesněji na abionyma, kam spadají i toponyma a chrématonyma. Práce má za cíl poskytnout náhled do sféry českobudějovických restauračních zařízení, jejichž názvy jsou v centru pozornosti. Data byla získána explorační metodou a za pomoci odborné literatury byla podrobena onomastické analýze. Jména restauračních podniků jsou v bakalářské práci klasifikována po stránce motivační, jazykové a sémantické. Názvy byly následně roztříděny podle stanovených kritérií v metodologické části práce. Práce má za cíl zmapovat názvosloví restauračních zařízení v Českých Budějovicích a přispět k onomastice Jihočeského kraje.

Klíčová slova

Onomastika, chrématonyma, restaurační zařízení, motivace názvu, struktura názvu;

Abstract

The bachelor's thesis is devoted to the topic of onomastics. In this sub-discipline of linguistics, the focus is more precisely on abonyms, which also include toponyms and chrematonyms. The aim of the work is to provide an insight into the sphere of České Budějovice restaurants, whose names are in the center of attention. The data was obtained using an exploratory method and was subjected to onomastic analysis with the help of professional literature. The names of restaurant businesses are classified in the bachelor's thesis in terms of motivation, language and semantics. The names were subsequently classified according to the established criteria in the methodological part of the work. The aim of the thesis is to map the nomenclature of restaurants in České Budějovice and to contribute to the onomastic of the South Bohemian Region.

Keywords

Onomastics, chrematonyms, restaurant facilities, name motivation, name structure;

Obsah

1. Úvod	9
1.1 Charakteristika Českých Budějovic	10
1.2 Hospoda (restaurační zařízení) v české kultuře	12
2. Teoretická část	13
2.1 Restaurace, hospody, hostince, pivnice, vinárny, bary, puby, kavárny, penziony, pizzerie	13
2.2 Onomastika jako věda	15
2.3 Vlastní jména a jejich klasifikace	17
2.3.1 Dílčí klasifikace proprií	19
2.3.1.1 Přímá / nepřímá propria	20
2.3.1.2 Předložková / nepředložková propria	20
2.3.1.3 Klasifikace podle struktury propria	20
2.4 Chrématonyma	21
2.5 Urbanonyma	23
2.6 Problematika zařazení názvů restauračních zařízení do teorie poddruhů onomastiky	25
3. Metodologická část	28
3.1 Metody a klasifikace	28
3.2 Zvolené členění názvů	29
4. Praktická část	31
4.1 Zvolená část klasifikovaných názvů, ohraničení	31
4.2 Klasifikace vybraných názvů podle motivace, struktury	31
4.2.1 Názvy podle jména osoby, majitele, zakladatele	31
4.2.2 Názvy podle historického objektu	33
4.2.2.1 Názvy podle historické osoby	34
4.2.2.2 Názvy podle historického místa	35
4.2.2.3 Názvy podle původní funkce objektu	36
4.2.3 Názvy podle symbolu, znaku restauračního zařízení	37
4.2.4 Názvy podle blízkého objektu	39
4.2.5 Názvy podle polohy, tvaru restauračního zařízení	40
4.2.6 Názvy podle zvěře	42
4.2.7 Názvy různorodé motivace	43
4.2.7.1 Názvy podle produktu / sortimentu	44

4.2.7.2 Názvy motivované (realizované) apelativem	48
4.2.8 Názvy cizojazyčné	52
5. Závěr	59
6. Abecední seznam klasifikovaných názvů	63
7. Seznam použité literatury	68

Seznam zkratk

- ASCS – Akademický slovník cizích slov
- ASSČ – Akademický slovník současné češtiny
- ČES – Český etymologický slovník
- ESČ – Encyklopedický slovník češtiny
- NESČ – Nový encyklopedický slovník češtiny
- JgSlov II. – Slovník česko-německý, díl II.
- PSJČ – Příruční slovník jazyka českého
- SSJČ – Slovník spisovného jazyka českého
- ÚDO – Úvod do obecné onomastiky
- ÚJČ – Ústav pro jazyk český

1. Úvod

Bakalářská práce se věnuje jednomu z témat lingvistického oboru onomastika. Přesněji vymezeno středem pozornosti jsou názvy restauračních zařízení, které se nacházejí v jihočeském krajském městě Českých Budějovicích. Teoretickému výkladu zaměřenému k onomastice města předchází charakteristika jihočeské metropole po stránce historické, geografické i areálové a následně i strohá úvaha o restauračních zařízeních ve vztahu k české kultuře.

Práce obsahuje teoretickou, metodologickou a praktickou část, které pokrývají základní terminologii onomastiky, nastiňují metodu práce, průběh činnosti a podávají výsledek propriální analýzy. V teoretické části práce je nejprve uveden seznam slov ukazující různorodé zaměření a typ restauračních zařízení, doplněný o sémantický výklad. Následně se teoretická část snaží poskytnout základní vhled do onomastické vědy. Autor práce definuje význam onomastiky jako lingvistické disciplíny, podává klasifikaci vlastních jmen i s dílčími kritérii, z nichž jsou vyzdvižena urbanonyma (spadají pod toponyma, respektive oikonyma) a dále chrématonyma, pod které je možné zařadit názvy restauračních podniků. Celkové problematice zařazení názvů restauračních zařízení do teorie poddruhů onomastiky práce věnuje samostatnou kapitolu, jejímž výsledkem je příklonění se k zařazení těchto pojmenování pod chrématonyma z důvodu větší vázanosti na člověka a společnost nežli na přírodu.

V metodologické části jsou stanoveny metody pro získání dat. Jako hlavní byla zvolena metoda explorační neboli terénní sběr dat, který probíhal na základě rozhovorů se zaměstnanci, majiteli či provozovateli vybraných restauračních podniků a objasňoval motivaci k volbě konkrétního pojmenování podniku. Zmíněný sběr dat byl dále s jistou obezřetností doplněn informacemi z internetových stránek jednotlivých podniků a internetových seznamů českobudějovických restaurací. V metodologické části je dále definováno členění názvů restauračních zařízení do osmi stanovených skupin. Seznam excerpovaných podniků čítá 124 názvy, jež jsou následně podrobeny komplexnímu rozboru po stránce motivační a jazykové.

Po metodologické části následuje praktická část bakalářské práce. V první řadě je zařazena kapitola vysvětlující ohraničení částí města, ze kterých byla čerpána data. Stěžejní část obsahuje rozbor 124 podniků, které jsou co nejpečlivěji roztrženy do osmi stanovených skupin a následně rozebrány po stránce motivační, formální a sémantické. Rozbor se opírá o poznatky z odborné literatury včetně domácích výkladových i

cizojazyčných slovníků. V závěru je zhodnocen sběr dat a následné pojednání o sesbíraných názvech je doloženo konkrétními příklady. Dále bakalářská práce obsahuje rejstřík podniků s abecedním řazením jejich názvů.

Cílem bakalářské práce je přispět dílčím způsobem k onomastickým pracím sledujícím problematiku vlastních jmen v jihočeské oblasti. Konkrétní zaměření na chrématonyma a jejich dílčí podskupiny zahrnující restaurační názvy je zde motivováno subjektivním zájmem autora o tematiku a rovněž o tradici hospod spojených s českou kulturou a zvyklostmi.

1.1 Charakteristika Českých Budějovic

Krajské město České Budějovice se nachází v jihovýchodní části Jihočeského kraje. Město je centrem okresu České Budějovice, který sousedí se všemi ostatními okresy Jihočeského kraje, což znamená, že hranice sdílí s okresy Jindřichohradeckým, Tábořským, Píseckým, Strakonickým, Prachatickým a Krumlovským. V neposlední řadě sdílí Českobudějovický okres část jižních hranic s Rakouskem, a to zhruba 22 kilometrů. Tyto okresní hranice jsou ustáleny od roku 1960, kdy proběhla celková reorganizace správního rozdělení republiky. Rozlohou se jedná o druhý největší okres Jihočeského kraje a čtvrtý největší okres celé České republiky.¹

Město samo leží ve výšce 381 metrů nad mořem v poměrně kopcovité oblasti na soutoku řek Vltavy a Malše. V blízkosti se nachází například chráněná krajinná oblast Blanský les s nejvyšším vrcholem Klet' (1087 m n. m.).² Celý Jihočeský kraj se pyšní množstvím vodních ploch a největší vodní přehradou Lipno. To platí i pro naše krajské město, v jehož okolí se vyskytuje spousta přírodních či lidmi vytvořených vodních nádrží. Jako příklad bych uvedl Velký Vávrovský rybník, Mladohaklovský rybník, Šindlovský rybník, Nemanický a Hodějovický rybník.

České Budějovice jsou sedmým největším městem v České republice s počtem obyvatel blížícím se k 96 tisícům. Tento počet tvoří necelou polovinu z celkového počtu obyvatel Českobudějovického okresu a necelé jedno procento z celkového počtu obyvatel České republiky. Rozlohou dosahují přibližně 55,6 km². České Budějovice

¹ *Český statistický úřad*, [online]. ČSÚ. [cit. 18.10.2023]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xc/charakteristika_okresu_cb

² *Mapy.cz*, [online]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni>

jsou děleny na sedm částí obce, tj. čtvrtí. Město je kulturní, hospodářskou a správní metropolí Jihočeského kraje.

Roku 1980 bylo historické centrum města vyhlášeno za městskou památkovou rezervaci. Nalezneme zde celou řadu historických míst, která se zapsala do dějin jižních Čech. Ať už zmíním historické památky spjaté s městem jako třeba Černá věž, Solnice, hradby lemující centrum, náměstí se Samsonovou kašnou či v neposlední řadě Rabenštejnskou věž, nebo církevní památky, jako ku příkladu chrám sv. Mikuláše, kostel sv. Anny, kostel Obětování Panny Marie, kostel sv. Jana Křtitele a sv. Prokopa, kostel sv. Jana Nepomuckého, kaple Smrtných úzkostí Páně, kostel Církve československé husitské a mnoho dalších.³ Další památky a kulturní místa se podílejí na utváření českého umění a kultury v současné době. V první řadě připomenu Jihočeské divadlo a dále Jihočeské muzeum se zajímavými expozicemi a obměňujícími se výstavami. Zajímavostí města je také letní kino Háječek, ve kterém jsou pravidelně promítané nové či kultovní snímky ze světa či z tuzemska.

České Budějovice jsou sídlem mnoha významných firem. Mezi nejznámější patří mlékárna Madeta, Koh-i-noor Hardtmuth, Bosch či dva pivovary, díky nimž se český národ chlubí pivovarnickou tradicí sahající zpět až do 13. století. Řeč je o pivovarech Budějovický Budvar a Samson.

Město bylo založeno v roce 1265 Přemyslem Otakarem II. v místech tehdejší osady Budivojovice, po níž se město následně pojmenovalo. Toto místo bylo vybráno, z důvodu absence větší osady či města na jihu Čech a zároveň z důvodu hospodářsky výhodného umístění poblíž soutoku řek Vltavy a Malše. V druhé polovině 13. století se následně začaly budovat městské hradby. Církevní stavby začaly vznikat společně s městem a jejich stavba probíhala současně s výstavbou metropole jižních Čech. Nejstarší církevní budovou je kostel Obětování Panny Marie, jenž byl vysvěcen v roce 1274. Farním kostelem byl zvolen kostel sv. Jana Křtitele a sv. Prokopa až do doby, než byl vztyčen kostel sv. Mikuláše.⁴

V současné době jsou České Budějovice společensky živé město, kdy v průběhu roku se v ulicích koná nespočet kulturních, uměleckých a dalších akcí. Ve skromném výčtu bych zmínil studentský Budějovický Majáles, multižánrový festival Město lidem,

³ *Statutární město České Budějovice*, [online]. [cit. 18.10.2023]. Dostupné z: <http://kostelycz.cz/okresy/budejice.htm#%C4%8Cesk%C3%A9%20Bud%C4%9Bjovice>

⁴ *Statutární město České Budějovice*, [online]. [cit. 18.10.2023]. Dostupné z: <https://www.c-budejovice.cz/strucna-historie-mesta-ceske-budejovice>

lidé městu či tradiční Adventní trhy konané koncem roku. Společenskému životu také napomáhá poměrně vysoké číslo restauračních zařízení, jejichž názvy se tato práce bude dále zaobírat.

1.2 Hospoda (restaurační zařízení) v české kultuře

Jak je výše zmíněno, bakalářská práce se zabývá názvy restauračních podniků, které se nachází v kulturním centru Jihočeského kraje. Celkové podniky tohoto charakteru byly už od minulosti silně provázány s českou kulturou a společenským děním. V průběhu času se staly nesčetněkrát tématem, motivem či prostředím děje české historické literatury, takže můžeme pozorovat postupné sepětí podniků s českou kulturou. V historii se jednalo o podniky, jež hostily lidi na cestách, což v té době umožňovalo pohodlnější zvládnutí náročné vzdálenosti. Dále se staly shromážděním lidí různých povolání, kde bylo možné zařídit mnoho potřebného, a v neposlední řadě napomohly k silné pivovarnické tradici českého národa, což pokračuje i v současnosti, kdy se Češi pyšní řadou známých značek piva, které se hojně vyváží i do ciziny. Je možné tvrdit, že chození do podobných podniků Češi považují i za kulturní vyžití či společenský obřad, při němž si člověk, nehledě na tradičně podávaný nápoj, odpočine od chaotického dění venku za dveřmi hospody. Člověk zde může, bez ohledu na vzdělání či povolání, sdílet názory s lidmi, se kterými se běžně neseťká. Pro český národ se jedná o společenské místo, které se stalo součástí kultury a bylo kolébkou spousty myšlenek a nápadů. Atmosféru hospod, vnímání Čechů a jejich vztah k hospodám, hostincům apod. výstižně komentuje doktor Zatloukal (představený Janem Kanyzou) v českém kultovním seriálu *Hospoda*: „V hospodě je líp jak na světě.“⁵

⁵ *Hospoda*. I. řada, 1. díl, Závěť. TV, TV Nova, 7. listopadu 1996.

2. Teoretická část

2.1 Restaurace, hospody, hostince, pivnice, vinárny, bary, puby, kavárny, penziony, pizzerie

V následující podkapitole bakalářské práce vycházím z poznatků, které jsem čerpal z prvního vydání *Českého etymologického slovníku* Jiřího Rejzka (dále jen ČES).⁶ Nastíním zde seznam druhů podniků, jejichž názvy se práce zabývá. Zejména půjde o vysvětlení jednotlivých pojmenování po stránce sémantické, přičemž vycházím z historického čili etymologického výkladu slov.

Restaurace – slovo původem cizí český jazyk převzal z germánských a románských jazyků. Přesněji řečeno slovo bylo odvozeno z rakousko-německého *Restauration*, z německého *Restaurant* a francouzského *restaurant*. V historickém pohledu měla všechna uvedená slova stejný význam. Výjimkou je francouzská předloha (zde zmíněného významu nabyła až v 70. letech 18. století). Jedná se přenesení staršího věcného významu ‚vydatné jídlo, občerstvující jídlo, občerstvit, obnovit‘ na místo, které poskytuje občerstvení. Společným základem pro uvedená pojmenování je latinské slovo *restaurare* s významem ‚obnovovat‘. Do novodobého označení se tedy promítla původní myšlenka celkové obnovy, avšak moderní vnímání se omezilo pouze na obnovu skrze dobrý pokrm a nápoj (ČES, 2001, s. 538).

Hospoda – domácí slovo, známé i v ostatních slovanských jazycích. Pojmenování vychází ze staročeského *hospoda*, které už mělo několik významů: ‚pán, paní, panovník‘, ale i ‚hostinec, pohostinství, útulek‘. K posunu významu došlo převážně v západoslovanských jazycích. Důvodem bylo nejspíše dobové oslovení *hospodo*, kterým hosté podniků označovali majitele či pána domu. Toto oslovení se časem přeneslo na celý dům a zejména na objekty poskytující pohostinství za úplatu (ČES, 2001, s. 210).

Hostinec – slovo souvisí se slovy *hostit* a staročeským *hostinný*. Pojmenování místa, kde hostíme, vítáme a staráme se o příchod (za peníze). Původní základ slova nalezneme ve slově *host*. Slovo pochází z praslovanského slova *gostь* a to z latinského *hostis*. Významem obou slov byl původně ‚cizinec, nepřítel‘, což se následným vývojem rozdvojilo do významů ‚vítaný příchodí‘ (host) a ‚nevítaný příchodí‘ (nepřítel) (ČES, 2001, s. 210).

⁶ REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Vyd. 1. Voznice: Leda, 2001.

Pivnice – místo, kde se čepuje pivo. Slovo *pivo* je už praslovanské a bylo odvozeno od slovesa *piti*. Pojmenování *pivo* původně znamenalo ‚to, co slouží k pití‘. Po čase se význam začal zužovat až do bodu, kdy se významem omezil na označení alkoholického nápoje vyrobeného určitou technologií. V současnosti pivnice označují podniky, které prosperují z nabídky pív. Nabídka často čítá více druhů alkoholického nápoje, anebo se podniky zakládají na preciznosti jeho servírování (ČES, 2001, s. 469).

Vinárna – místo, kde se servíruje víno. Původ slova je v latinském výrazu *vinum*. Z latiny pochází pravděpodobně prostřednictvím starohornoněmeckého výrazu *win* i praslovanský výraz *vino*, dnešní podoba je *víno*. Význam slova se v rámci vývoje formy neměnil. Není jisté, zda je latinský výraz původní. Slovo má v ostatních historických jazycích minulosti spoustu paralel a nelze plně určit, kde je kolébka jeho vzniku (ČES, 2001, s. 712).

Bar – slovo cizího původu. V současném českém jazyce nese význam ‚nálevní pult, noční podnik‘. Převážně se jedná o označení podniků, jejichž vnitřní součástí je dlouhý pult, jenž slouží zákazníkům jako odkládací místo. Slovo pochází z anglického *bar* s původním významem ‚přepážka, tyč, břevno‘. Označení pochází ze starofrancouzského výrazu *barre* téhož významu a z keltského pojmenování *barr* označujícího ‚špičku, hrot‘ (ČES, 2001, s. 70).

Pub – slovo z anglického jazyka. Významově jde o doslovný překlad českého slova hospoda / hostinec s výslovností odlišující se od psané podoby slova. Vyslovujeme jako [pab]. Slovo vzniklo zkrácením dvouslovného názvu *public house* s významem ‚hospoda, hostinec, pohostinské zařízení‘. V současné Británii a Irsku pub představuje podnik, kde je hostům nabízeno jídlo společně s alkoholickými nápoji. Použité v českém prostředí jej nalezneme jen zřídka, avšak postupem doby se počet těchto podniků zvyšuje.⁷

Kavárna – slovo odvozené od základového slova káva. Pojmenování pochází z tureckého *kahve* a arabského *qahwa*. Autor slovníku odhaduje, že název nápoje byl odvozen od habešského kraje *Kaffa*, kde kávovník rostl. V období národního obrození se prosadila současná spisovná podoba slova *káva*, neboť působila více slovanským dojmem, nežli výraz s *-f-* (*kafe*). Tento výraz se zachoval dodnes v nespisovné části

⁷ *The Cambridge Dictionary Word of the Year 2023*, [online]. [cit. 26.11.2023].
Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/pub?q=pub>

národního jazyka. V moderní kultuře kavárna pojmenovává podnik, který je charakteristický prodejem výše zmíněného nápoje (ČES, 2001, s. 269).

Penzion – výraz český jazyk převzal z francouzštiny. Původní význam francouzského slova *pension* je ‚penzion, denní poplatek za ubytování a stravu‘. Základ slova nalezneme ve slově penze, jehož původ sahá až k latinskému výrazu *pensio*, což v překladu znamená ‚splátka, plat‘. V současném českém jazyce má slovo význam ‚druh pohostinského zařízení‘. Obdobou může být hotel, tudíž změnou je zde fakt, že se jedná o objekt, jehož primární produkt není spotřební zboží, ale nabídka ubytování (ČES, 2001, s. 459-460).

Pizzeria – slovo odvozené od slova pizza. Původ českého označení nalezneme v italské italštině. V italských historických nářečích měl výraz *pizza* význam ‚druh slaneho koláče z chlebového těsta‘. Další výklad slova dle etymologie není jistý. Existuje více nesourodých variant. Současné označení ve světě pojmenovává druh restauračního zařízení, který se zakládá na širší nabídce různých druhů pizz (ČES, 2001, s. 469).

2.2 Onomastika jako věda

V následujících podkapitolách teoretické části budu vycházet z poznatků, které jsem čerpal z *Encyklopedického slovníku češtiny* Petra Karlíka, Marka Nekuly a Jany Pleskalové (dále jen ESČ)⁸, *Úvodu do obecné onomastiky* Rudolfa Šrámka (dále jen ÚDO)⁹ a elektronického *Nového encyklopedického slovníku češtiny*.¹⁰

Onomastika je dílčí jazykovědná disciplína, jejíž základy sahají až do konce 18. století. Zde byla vymezena jako pomocná vědní disciplína k historické vědě. K významnému rozvoji došlo zejména v 50. – 60. letech minulého století. V tomto období onomastika pozvolna ztrácí postavení pomocné vědy historické a nabývá statusu poddisciplíny lingvistiky. Prvním cílem lingvistů bylo definovat teoretickou stránku a vnitřní strukturu onomastiky (ÚDO, 1999, s. 3). Předmětem zájmu onomastiky je nauka o vlastních jménech (proprích), o vzniku, funkci a struktuře propriálních soustav jazyka. Dále se zabývá podmínkami realizace vlastních jmen, a to z hlediska času, místa, společenského a komunikačního kontextu. Taktéž se zabývá analýzou konkrétních částí těchto propriálních soustav (ESČ, 2002, s. 293).

⁸ KARLÍK, P. a kol. *Encyklopedický slovník češtiny*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002.

⁹ ŠRÁMEK, R. *Úvod do obecné onomastiky*. 1. vyd. Brno: Vydavatelství MU, 1999.

¹⁰ *Nový encyklopedický slovník češtiny*, [online]. NESČ. Dostupné z: <https://www.czechency.org/>

Onomastika se dělí do dílčích podtříd, avšak neexistuje ustálené jednotné dělení z důvodu velké různorodosti v názorech odborníků. Vyčlenění podtříd onomastiky je charakterizováno podle rozdělení a povahy vlastních jmen. Podle zmíněných vlastností vlastních jmen můžeme onomastiku dělit na bionomastiku, zabývající se naukou o vlastních jménech (jakoby) živých objektů, dále na podtřidu zabývající se naukou o abionymech, což jsou vlastní jména označující neživé objekty, přesněji řečeno zaměřující se na pojmenování míst a jevů, a v neposlední řadě podtřidu onomastiky nazvanou chrématonomastika, jež se zabývá názvy výtvorů vzešlých z práce člověka (Pleskalová, 2017)¹¹. Podrobnější dělení je dále v podkapitole o vlastních jménech a jejich klasifikaci.

Onomastikou jako vědním oborem se zabývalo a zabývá mnoho významných bohemistů. Za jejího zakladatele můžeme označit národního buditele, historika a politika Františka Palackého (1798-1876), který jako jeden z prvních dokládal své historické práce informacemi spadajícími pod onomastiku a etymologii. K významnému počínu patřila na počátku 60. let 20. století práce z oboru toponomastiky Vladimíra Šmilauera (1895-1983), *Osídlení Čech ve světle místních jmen* (1. vydání v roce 1960, reedice díla v roce 2015). Šmilauer je také autorem *Úvodu do toponomastiky* z roku 1963, *Příručky slovanské toponomastiky* z roku 1970 a mnoha dalších prací. Kromě toponomastiky se zabýval i literární onomastikou a zasloužil se také o rozvíjení antroponomastiky, nauky o vlastních jménech osob (viz *Naše řeč*, roč. 80, 1997, č. 1, s. 13-18). Stal se členem Mezinárodní komise slovanské onomastiky a dále publikoval v redakcích lingvistických časopisů, kde se věnoval onomastické problematice. Úctyhodné je dílo Antonína Profouse *Místní jména v Čechách I–IV* (1947–1957). Čtvrtý díl psal Profous spolu s Janem Svobodou. Poslední díl, V., napsali společně Vladimír Šmilauer a Jan Svoboda, vyšel r. 1960. Jan Svoboda se více zabýval antroponomastikou (*Staročeská osobní jména a naše příjmení*, 1964), česká i německá příjmení zkoumal Josef Beneš (*O českých příjmeních*, 1962; *Německá příjmení u Čechů*, 1998). V současnosti se mezi významné onomastiky řadí Rudolf Šrámek (*Úvod do obecné onomastiky*, 1999), Ivan Lutterer (*Původ zeměpisných jmen*, 1976) (srov. *Naše řeč*, roč. 82, 1999, č. 3, s. 155-157), Miloslava Knappová pracemi z antroponomastiky, Milan Harvalík (*Synchronní a diachronní aspekty české onymie*, 2004), Jana Pleskalová, která svými pracemi pokryla moderní terminologii českého jazyka, kam patří i definice z oblasti onomastiky (*Nový encyklopedický slovník češtiny*, 2017), zkoumala anoikonyma

¹¹ <https://www.czechency.org/slovník/ONOMASTIKA> (poslední přístup: 14. 11. 2023).

i antroponyma. Jaroslav David, ostravský onomastik, je autorem monografie *Smrdiv, Brežněves a Rychlonožkova ulice* (2011) a z poslední doby spoluautorem publikace *Od etymologie ke krajině: onomastika pro 21. století* (2022).

2.3 Vlastní jména a jejich klasifikace

Vlastní jména neboli propria (starším názvem také onyma) jsou v lingvistice chápána jako specifický prostředek jazykového systému, který nese vícero funkcí. V jazykové rovině nesou charakter substantivní nebo pojmenovacího spojení výrazů. Mají specifický vztah k jmenným kategoriím nižšího řádu z důvodu označování jedinečnosti. Významnější odlišnosti nalezneme ve vztahu ke kategorii čísla, kde je z důvodu označení unikátního jevu většinu řadíme pod singularita tantum.

Dominantní funkcí proprií je propriálně pojmenovat či označit jednotlivce, jednotlivinu či množství chápáno jako jedinečný objekt, odlišovat je od ostatních jedinců či jednotlivin téže třídy a identifikovat tyto jednotlivce, jednotliviny či objekty jako jedinečné, unikátní pro jazykový kontext (Hladká, 2017)¹². Obdobou nastínění dominantních funkcí může být teze, že nesou funkci individualizovat, což značí vymezení pojmenovaného objektu jako neopakovatelné jednotliviny, funkci diferencovat znamenající, pojmenování objektu v rámci jednoho druhu a tím naznačit jedinečnost, a také lokalizovat, kdy objekt pomocí propriálního pojmenování zařazujeme do významových vztahů a souvislostí (Šrámek, 1999, s. 11).

Výše zmíněné funkce můžeme nazvat základními či dominantními, avšak propria dále nesou celou řadu dalších sekundárních funkcí, které jsou buďto závislé, nebo nezávislé na jazykovém kontextu. Například můžeme uvést funkci asociační či evokační, jež nám odkazuje na různé objekty sémanticky příbuzné či podobné s pojmenovaným objektem. Dále funkci sociální, areálovou, temporální řadící pojmenovaný objekt do různých souvislostí v rámci společnosti, místa či času, anebo funkci deskriptivní či charakterizující, které nastiňují samotné charakteristické vlastnosti propriálně pojmenovaného objektu. V neposlední řadě můžeme uvést také funkci psychologickou neboli expresivní úzce související s estetikou propria, která se snaží zachytit působící dojem jména (Šrámek, 1999, s. 23-24). Sekundárních funkcí je možné vyčlenit mnoho, stejně tak i jejich interpretací.

¹² https://www.czechency.org/slovník/VLASTNÍ_JMÉNO (poslední přístup: 14. 11. 2023).

V opozici proti vlastním jménům stojí v jazykovém prostředí jména obecná neboli apelativa. Obecná jména nesou zobecněný sémantický význam, pomocí čehož se vztahují k třídě či druhu objektů. Označují konkrétní zobecněný objekt či skupinu zobecněných objektů. Primární odlišností od proprií je zde přítomnost pojmového významu, jehož prostřednictvím si člověk jednotlivinu představí. V jazykové praxi není hranice mezi proprií a apelativy jednoznačná. V jazykovém kontextu se můžou překrývat (Hladká, 2017).¹³

Pro onomastický výzkum a třídění vlastních jmen je důležitý pojem onymie. Jedná se o konkrétní soubor proprií v jazyce, jenž se vztahuje k určitému kontextu (územní, sociální, kulturní, časový, komunikační atd.). Nejedná se pouze o soubor, který by konkrétní propria shrnoval do množiny, ale spíše o soubor vzniklý podle vlastních zákonitostí, jenž si definuje vlastní vnitřní strukturu a následně plní specifickou funkci v jazykovém prostředí. Jedná se například o skupinu proprií z konkrétní doby a konkrétní oblasti, propria vztažená k určité sociální skupině či literární pojmenování užitá ve specifických žánrech. Zákonitosti pro jejich vymezení jsou značně různorodé (Pleskalová, 2017).¹⁴

Klasifikace a základní rozdělení vlastních jmen je stejně jako u dělení onomastiky založena na druhu a charakteru těchto proprií. Rozdělení není jednoznačné a ustálené z důvodu velkého počtu názorů odborníků a nejednoznačné interpretace základní funkce proprií. Z moderního pohledu na problematiku dělíme propria na dvě základní skupiny s množstvím podtříd pod ně spadajících (Pleskalová, 2017)¹⁵:

1. **Bionyma** – vlastní pojmenování živých organismů.

- Antroponyma – vlastní pojmenování skutečných jednotlivců a skupin lidí.
 - Pseudoantroponyma (nepravá antroponyma) – vlastní pojmenování smyšlených jednotlivců či skupin lidí.
- Zoonyma – vlastní pojmenování skutečných zvířat / živočichů.
 - Pseudozoonyma (nepravá zoonyma) – vlastní pojmenování smyšlených zvířat / živočichů.
- Fytonyma – vlastní pojmenování skutečných rostlin.

¹³ https://www.czechency.org/slovník/OBECNÉ_JMÉNO (poslední přístup: 14. 11. 2023).

¹⁴ <https://www.czechency.org/slovník/ONYMIE> (poslední přístup: 15. 11. 2023).

¹⁵ https://www.czechency.org/slovník/VLASTNÍ_JMÉNA_TŘÍDĚNÍ (poslední přístup: 15. 11. 2023).

- Pseudofytonyma (nepravá fytonyma) – vlastní pojmenování smyšlených rostlin.
- 2. **Abionyma** – vlastní pojmenování neživých objektů přírodních a člověkem vytvořených.
 - Toponyma (v širším slova smyslu) – vlastní pojmenování zeměpisných objektů, objektů zachycených v mapových dokumentech.
 - Kosmonyma (astronyma) – vlastní pojmenování astronomických těles, tj. těles nacházejících se mimo Zemi.
 - Geonyma (toponyma v užším slova smyslu) – vlastní pojmenování pozemských objektů.
 - Choronyma – vlastní pojmenování přírodních a správních celků.
 - Oikonyma (propria místní) – vlastní pojmenování osídlených míst.
 - Anoikonyma (propria pomístní) – vlastní pojmenování neosídlených míst.
 - Urbanonyma – vlastní pojmenování objektů nacházející se v katastru města.
 - Chrématonyma – vlastní pojmenování objektů vzešlých z lidské činnosti, které jsou ve vztahu s ekonomickou, politickou, kulturní, historickou aj. oblastí.
 - Vlastní pojmenování společenských jevů.
 - Vlastní pojmenování společenských institucí.
 - Vlastní pojmenování objektů, které vychází ze společenské činnosti.

Dílčí podtřídy se mohou dále dělit podle konkrétních pojmenovaných objektů. Anoikonyma zahrnují poddruhy hydronym, oronym, agronym, hodonym a urbanonym. Pod bionyma dále můžeme zahrnovat theonyma. Antroponyma mají své vlastní vnitřní strukturní dělení podle typu jmen osob. Dále se onomastikové přou o zařazení kosmonym pod toponyma a určité zdroje vyčleňují chrématonyma jako samostatný podtyp roven postavení bionym a abionym (Šrámek, 1999, s. 163-165). Rozdělení je spousta, avšak všechny se opírají o společný základ, jenž byl položen v době definování teorie onomastiky. V práci dále budeme vycházet z výše nastíněného dělení.

2.3.1 Dílčí klasifikace proprií

Vlastní jména můžeme dělit vícero způsoby. Základní klasifikace byla nastíněna výše. Dílčí klasifikace se vždy věnují pouze jedné vlastnosti proprií, proto nemůžou nikdy nabývat dominantního postavení klasifikace, která by propria charakterizovala a dělila v komplexní jazykové rovině a podávala nám nejdůležitější souhrn informací.

2.3.1.1 Přímá / nepřímá propria

Prvním dílčím kritériem je souvislost mezi propriálním označením objektu a jeho sémantickou podstatou (vztah mezi formou a obsahem propria). Z tohoto pohledu můžeme rozčlenit vlastní jména na dvě skupiny, jimiž jsou propria přímá a propria nepřímá. Přímá vlastní jména jsou taková, kdy objekt je pojmenován jeho přímým sémantickým obsahem (př.: *Smrkovník* = smrkový les), zatímco nepřímá propria jsou taková, která jsou označena na základě vztahu k jinému objektu, tj. nejsou pojmenována na základně svého sémantického obsahu, nýbrž sémantickým obsahem slov, jimiž jsou pojmenována (př.: *U Dvořáka* = pojmenování na základě majitele) (ÚDO, 1999, s. 16-18).

2.3.1.2 Předložková / nepředložková propria

Druhá dílčí klasifikace se opírá o morfologický prvek. Přesněji řečeno, jak z názvu vyplývá, jde o přítomnost prepozice (tj. předložky) v propriálně pojmenovacím spojení výrazů. Nepředložkovými proprii jsou ve většině případů bionyma a chrématonyma, ale můžeme zde nalézt i propria spadající pod toponyma (př.: jméno *Aleš*, pivo *Budvar*, restaurace *Vatikán* apod.). Značná část abionym spadá pod předložková vlastní jména. To je dáno vztahem k místu či oblasti, který je často realizován právě předložkou, jež má schopnost lokalizace. Nejčastěji se jedná o genitiv, lokál a instrumentál (př.: *U Dvořáka*, *Při potoku*, *Za lesem* apod.) (ÚDO, 1999, s. 18).

2.3.1.3 Klasifikace podle struktury propria

Třetí uvedená klasifikace zahrnuje jazykovou strukturu vlastního jména. Zde můžeme hodnotit počet výrazů použitých v propriálním pojmenování, příslušnost složek propria k slovním druhům, lexikální složku či syntaktickou návaznost částí pojmenovacího spojení výrazů. Uvedených klasifikací je mnoho a obecně vycházejí z posuzování gramatiky jazyka v užším slova smyslu daného propria, tudíž zde nastíním dělení jmen v závislosti na počtu dílčích složek a jejich příslušnosti k slovním druhům,

vycházejí z poznatků diplomové práce Lenky Rokytové (*Současná jména restaurací, hospod, kaváren a barů v Brně*)¹⁶:

1. Vlastní jména jednoslovná
 - propria skládající se pouze z jednoho výrazu, dále dělená podle příslušnosti k slovním druhům (podle slovnědruhové povahy).
2. Vlastní jména dvouslovná
 - propria skládající se ze spojení dvou výrazů, dále dělená podle příslušnosti jednotlivých složek k slovním druhům.
3. Vlastní jména víceslovná
 - propria skládající se ze spojení tří a více slov.

2.4 Chrématonyma

Chrématonymum neboli vlastní jméno označující objekt vzešlý z lidské činnosti, který je ve vztahu či souvislosti s ekonomickou, politickou, kulturní, historickou aj. oblastí, je prostředek jazykového systému, jímž se zabývá onomastika, přesněji řečeno její poddisciplína nazývaná chrématonomastika. Jedná se o jednu z nejmladších poddisciplín onomastiky, která má své četné vnitřní členění podle povahy vlastních jmen pod ní spadajících. Soubor chrématonym tvoří onymii zvanou chrématonymie. Ta je v porovnání s ostatními soubory proprií značně různorodější a je těsněji vázaná na společnost a na její vývoj a trendy, což se projevuje v její výraznější proměnlivosti (EŠČ, 2002, s. 173-174). Zařazení chrématonym není v onomastice jednoznačné (viz podkapitola o vlastních jménech a jejich klasifikaci). Moderní teze řadí chrématonyma do skupiny abionym (vlastních pojmenování neživých objektů přírodních a člověkem vytvořených).

Chrématonyma mají v mnoha případech blízko k vlastnostem apelativ (obecných jmen) a hranice mezi těmito dvěma jazykovými prostředky často bývá závislá na komunikačním či jazykovém kontextu. To je způsobené faktem, že v praxi velká část objektů, které v závislosti na komunikaci vyžadují označení vlastními jmény, nabývá propriálně pojmenovacího výrazu charakteru apelativního, tj. chrématonymum, které označuje objekt, je realizováno apelativem, jež nabývá funkce propria. Tato chrématonyma mohou nést funkci pojmového významu, tudíž se pojí přímo k objektu

¹⁶ ROKYTOVÁ, Lenka. *Současná jména restaurací, hospod, kaváren a barů v Brně* [online]. Brno, 2014 [cit. 2023-11-17]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/x8cb7/Diplomova_prace_Archive.pdf. Diplomová práce, Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. prof. PhDr. Rudolf Šrámek, CSc. s. 27-32.

(jeho sémantickému obsahu), jež označují. Pomocí zmíněného vztahu pojmové souvislosti objekt identifikují a určují jej jako jedinečný z příslušné skupiny či příslušného druhu (př: *Spolek čtenářů České republiky* = konkrétní spolek čtenářů vyčleněný tímto jménem).

Chrématonyma můžeme vnitřně rozdělit podle konkrétních objektů, které pojmenovávají:

1. Vlastní pojmenování společenských jevů.
 - Chrononyma – vlastní pojmenování časových pojmů, svátků atd.
 - Akcionyma – vlastní pojmenování dějinných událostí.
 - Faleronyma – vlastní pojmenování společenských ocenění, vyznamenání, titulů.
2. Vlastní pojmenování společenských institucí (také ergonyma, institucionyma).
 - Vlastní jména vojenských, politických apod. institucí.
 - Vlastní jména správních, administrativních apod. institucí.
 - Vlastní jména hospodářských, průmyslových apod. institucí (také logonyma, obchodní jména).
 - Vlastní jména školských, kulturních apod. institucí.
3. Vlastní pojmenování objektů, které vychází ze společenské činnosti.
 - Aktonyma – vlastní pojmenování diplomatických aktů.
 - Ideonyma – vlastní pojmenování objektů vzešlých z umělecké činnosti.
 - Unikátonyma – vlastní pojmenování unikátních (jedinečných) výrobků z daného druhu.
 - Porejonyma – vlastní pojmenování dopravních spojů.
 - Pragmatonyma – vlastní pojmenování spotřebních a užitkových předmětů.

(Knappová, 2017)¹⁷

Způsob realizace nových chrématonym a podoba již existujících chrématonym se v závislosti na společnosti mění, jak bylo výše zmíněno. Tento fakt je zapříčiněn skutečností, že vedle funkce identifikační, jména nesou funkci reklamní, estetickou či

¹⁷ <https://www.czechency.org/slovník/CHRÉMATONYMUM> (poslední přístup: 19. 11. 2023).

expresivní. Cílem je upoutat pozornost adresáta samotným názvem. Z tohoto důvodu se název musí podrobit dobovým normám trendů a obměně formy tak, aby nevyšel z pozornosti společnosti. V praxi se to může konkrétně promítnout ve změně celkové formy názvu či její části, zatímco obecné promítnutí se projevuje v dlouhodobém měřítku, a to zejména ve změnách motivace k názvu objektů a snižování čísla nově vzniklých názvů současně neatraktivní formy.¹⁸

Jazykový systém se vždy v praxi podřizoval komunikační potřebě mluvčího. Z důvodu progresivního vývoje doby a potřeby rychlosti či efektivnosti, se také jazyk začal „vyvíjet“ tímto směrem. Potřeba ekonomičnosti a rychlosti vyjadřování má za následek různé obměňování tvarů slov. Ve vztahu respektování spisovnosti jde nejčastěji o zkracování slov a tzv. zkratky (původně v psaných podobách textu, cílené zkracování slova pro zrychlení vyjadřování) (ESČ, 2002, s. 565-566). Tomuto jevu podléhají i samotná vlastní jména, avšak zde zkracování probíhá podle specifických pravidel. Z pravidla se jedná o zkratky devokalizačního principu (redukce samohlásek slova), kdy jména zkracujeme do podoby, která se skládá ze spojení počátečních písmen plnovýznamových částí propria psaných velkými písmeny a bez značící tečky (př: ČSOB, MŠMT apod.). Tento princip není pravidlem, avšak můžeme tvrdit, že se jedná o nejčastější případ realizace zkratek proprií.¹⁹

2.5 Urbanonyma

Urbanonyma neboli vlastní jména místní, která označují objekty zaznamenané a zapsané v katastru města či obce, jsou podskupinou proprií, jimiž se zabývá onomastická věda, přesněji řečeno její dílčí poddisciplína urbanonymie. Vymezení urbanonym je v současném onomastickém prostředí předmětem diskusí. Postupem doby a rozrůstáním obydlených oblastí a měst spadají pod obecnou definici propria, jež sem dříve nepatřila. Tento rozvoj způsobuje značnou různorodost mezi jmény, které novodobě řadíme pod urbanonyma. Urbanonyma patří pod toponyma v užším slova smyslu (geonyma) a představují soubor vlastních jmen, který obsahuje průnik proprií spadajících pod oikonyma (propria místní) a anoikonyma (propria pomístní). Z důvodu velké proměnlivosti v závislosti na době se u konkrétních proprií různí teze odborníků ohledně jejich zařazení. K urbanonymům jsou nejčastěji řazeny názvy městských

¹⁸ ČECHOVÁ, Marie. Současné změny ve firemních názvech. *Naše řeč*, 1994, 77, 4, s. 169-178.

¹⁹ ČECHOVÁ, Kateřina. XCLNT aneb Devokalizované zkratky v chrématonymii. *Naše řeč*, 2012, 95, 4, s. 220-223.

obvodů, čtvrtí, sídlišť, náměstí, ulic, veřejných prostranství, mostů, památníků a soch. Některé práce řadí k urbanonymům také názvy významných míst a budov (divadel, muzeí, restaurací, hotelů, správních komplexů aj.), významných místností a sálů, zastávek, tratí apod. Tato skupina jmen zahrnuje názvy převážně vázané na člověka a společnost, tudíž jen málokdy zde nalezneme jména řazená pod ostatní dílčí podtřídy anoikonym, jako jsou hydronyma, oronyma, agronyma (ESC, 2002, s. 506).

Z hlediska komunikačního kontextu se urbanonyma rozdělují do dvou skupin. První skupinou jsou urbanonyma oficiální neboli standardizovaná (nepříznaková, neutrální, ryze identifikační). Druhou skupinou jsou urbanonyma nestandardizovaná (příznaková ve vztahu k místu či společnosti), jež se využívají zejména v neoficiální komunikaci (David, 2017).²⁰

Urbanonymie, jako soubor vlastních jmen, podléhala společenskému dění v průběhu historie. Příčinou toho je zdatelná vázanost na společnost. Výsledkem této závislosti byla značná proměnlivost a nestabilita názvosloví těchto objektů. Tato fakta často nesou nežádoucí účinky, a to hospodářské (náklady na změny názvosloví) i jazykové (snižování důvěry v názvosloví, ztráta praktických funkcí jazykových prostředků apod.). Promítnutí se projevilo zejména na nejpočetnější skupině názvů spadajících pod urbanonyma, a to na vlastních jménech ulic. K velkým změnám v pojmenování ulic (i ostatních urbanonym) došlo na začátku 20. století, kdy názvy nabývaly honorifikační funkce (pojmenování na počest osoby, organizace či události). Do té doby byly způsoby realizování propriálních výrazů převážně identifikační, převládala přímá pojmenování na základě sémantického obsahu (tvar, směřování k bodu, přítomnost významného objektu, přítomnost významné organizace, národnost obyvatel apod.). V této době se začala ustálená, orientačně známá pojmenování měnit. Důvodem byla výše zmíněná honorifikace, ale i zamezení duplikaci názvů při spojování dílčích částí měst. V moderní historii můžeme sledovat hned několik období, kdy došlo k zdatelné proměně celkového názvosloví ulic na našem území. Prvním je konec 1. světové války, kdy dochází k rozpadu Rakousko-uherské monarchie a vzniku samostatné Československé republiky. Docházelo k honorifikaci hrdinů této doby. Nastolené názvosloví však nefungovalo dlouho, neboť začátkem 2. světové války došlo k rozsáhlému přejmenování a k potlačení prvorepublikových názvů. Další změna následovala po válce, a to v období poválečném, jež bylo následně nahrazeno

²⁰ <https://www.czechency.org/slovník/URBANONYMUM> (poslední přístup: 20. 11. 2023)

názvoslovím zaváděným po roce 1948. Názvosloví nebylo zcela stabilní. Znatelné změny v názvech byly pozorovatelné v průběhu celého období do roku 1968 i za doby normalizace. Výsledná obměna názvů po roce 1989 vychází z prvorepublikové doby, avšak není zcela shodná z důvodu obměny trendů a názorů na honorifikaci jednotlivých objektů. Výsledkem celkového vývoje urbanonym byla spíše pravidla pro stanovování názvů než názvy samy.²¹

2.6 Problematika zařazení názvů restauračních zařízení do teorie poddruhů onomastiky

Jak bylo v úvodu zmíněno, bakalářská práce se věnuje názvům restauračních zařízení v Českých Budějovicích, tudíž v první řadě musíme tyto názvy zařadit do onomastiky. Zařazení názvů restauračních zařízení a podobných objektů není u onomastiky jednoznačné. Důvodem je fakt, že tyto názvy nejsou jednoznačné, splňují kritéria více podruhů vlastních jmen. Tento jev je zapříčiněn vývojem jazykovědy a její disciplíny onomastiky, kdy původní podtřídy proprií jsou nově obohaceny o moderní teze definující nové podskupiny, jež pokrývají stará propria i nově vznikající názvosloví jazykové roviny. Dochází i k překrývání hranic dosud jednoznačného vymezení podtříd proprií. Vzhledem k různým přístupům můžeme zmíněné názvy restauračních podniků zařadit pod chrématonyma anebo pod toponyma (v širším slova smyslu), z nichž vychází nově zformovaná skupina urbanonym. Obě zařazení jsou logicky obhajitelná a nelze jednoznačně vymežit jedno správné zařazení. Podobné problematice se věnují další odborné publikace či závěrečné práce, například diplomová práce Lenky Rokytové, *Současná jména restaurací, hospod, kaváren a barů v Brně*²² a bakalářská práce Barbory Sirové, *Názvy pražských restaurací z pohledu onomastiky*²³, které mne inspirovaly pro následující části práce.

Z jednoho hlediska bychom mohli názvy restauračních podniků zařadit pod toponyma v širším slova smyslu, čímž je myšleno zařazení těchto názvů pod abionyma a následně do podskupiny toponym (vlastní pojmenování zeměpisných objektů, objektů zachycených v mapových dokumentech). Dále by spadaly pod

²¹ HARVALÍK, M. *Synchronní a diachronní aspekty české onymie*. 1. vyd. Praha: Academia, 2004. s. 29-34.

²² ROKYTOVÁ, Lenka. *Současná jména restaurací, hospod, kaváren a barů v Brně* [online]. Brno, 2014 [cit. 2023-11-23]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/x8cb7/Diplomova_prace_Archive.pdf. Diplomová práce, Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. prof. PhDr. Rudolf Šrámek, CSc. s. 13-17.

²³ SIROVÁ, Barbora. *Názvy pražských restaurací z pohledu onomastiky*. České Budějovice, 2015. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita, Filozofická fakulta, Ústav bohemistiky. Mgr. Markéta Maturová, Ph.D. s. 20-21.

geonyma (toponyma v užším slova smyslu), která pojmenovávají pozemské objekty. V tomto bodě nastává obtíž při další klasifikaci. Zde konkrétní propria částečně splňují definici oikonym (vlastní pojmenování osídlených míst = města, obce, sídliště, skupiny domů, domy samotné apod.) a zároveň splňují i podmínku neosídlenosti charakteristickou pro anoikonyma. Jedná se často o domy (případně jejich skupiny) v osídlených oblastech, které však neplní funkci osídlených objektů, anebo o objekty spadající podstatou pod oikonyma, jež jsou pojmenovány proprii charakteru anoikonym. To nás vede k tvrzení, že názvy kolísají mezi výše zmíněnými podskupinami proprii. Tento fakt reflektuje ve své práci Zuzana Hlubinková tezí, že názvy restauračních zařízení představují specifickou třídu místních jmen, která obsahuje průnik proprii spadajících pod oikonyma (propria místní) a anoikonyma (propria pomístní).²⁴ Moderní publikace zavádí podskupinu proprii zvanou urbanonyma (vlastní jména místní, které označují objekty zaznamenané a zapsané v katastru města či obce), pod kterou je z podtříd toponym (v užším slova smyslu) přiřazení názvů restauračních zařízení nejvhodnější. Vladimír Šmilauer ve starších publikacích, v nichž dělí propria na dvě základní skupiny (antroponyma a toponyma), se sám přiklání k zařazení názvů restauračních podniků pod toponyma a specificky pod jména místní (jména lidských sídlišť a jejich částí).²⁵

Z druhého pohledu bychom mohli řadit názvy restauračních podniků pod chrématonyma (vlastní pojmenování objektů vzešlých z lidské činnosti, které jsou ve vztahu s ekonomickou, politickou, kulturní, historickou aj. oblastí). Názvy restauračních zařízení nejvíce naplňují definici podskupiny chrématonym zvanou ergonyma neboli institucionyma (vlastní pojmenování společenských institucí). Dále by byly řazeny do podskupiny vlastních jmen hospodářských, průmyslových či obchodních (logonyma, obchodní jména), což tvoří poměrně mladou podskupinu chrématonym, kam názvy restauračních podniků řadí například Mária Imrichová (*Logonymá v systéme slovenčiny*)²⁶ a Zuzana Hlubinková, která poukazuje na problematiku klasifikace proprii restauračních zařízení a připouští možnost zařazení těchto názvů pod výše zmíněná logonyma. Zde můžeme argumentovat, že název restauračního zařízení

²⁴ HLUBINKOVÁ, Z. K některým typům názvů brněnských restaurací. In *Čeština doma a ve světě XV*. 1. vyd. Praha: Filosofická fakulta UK, 2007, s. 140.

²⁵ ŠMILAUER, V. *Úvod do toponomastiky*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1966, s. 9.

²⁶ IMRICHOVÁ, M. *Logonymá v systéme slovenčiny*. 1. vyd. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2002, s. 8-9.

splňuje definici vlastního jména obchodní instituce (firmy), která vstupuje na trh s produktem jako ekonomický subjekt.

V následné klasifikaci českobudějovických restauračních zařízení se práce přiklání k zařazení těchto názvů pod chrématonyma. Faktorů, které ovlivnily klasifikaci, je více. Nejzásadnějším je podnět zkoumání, kterým je název restauračního podniku, jenž reprezentuje zejména společenskou instituci (vykazuje výrazný vztah k ekonomické oblasti, nikoliv vztah ke konkrétnímu zeměpisnému místu). Ekonomická sféra je zde více vázaná na člověka, společnost a její trendy či normu, čemuž podléhají i samotné názvy restauračních podniků. Z tohoto důvodu vidíme větší souvislost názvů restauračních podniků s chrématonymy, narozdíl například od názvů městských parků, které stejně jako názvy restauračních zařízení jsou na pomezí oikonym a anoikonym (možné zařadit i pod urbanonyma), avšak nemají žádný výrazný vztah k oblasti vázané na člověka (i za předpokladu provize, např. ze vstupu), ale spíše jsou vázány lokalizací na zeměpisné místo (výraznější vztah k prostoru), a proto bych je řadil pod geonyma. Vymezení není snadné ani jednoznačné. Existuje spousta argumentací řadících zmíněné názvy pod toponyma, avšak vzhledem k většímu ukotvení názvů restauračních podniků ve společnosti nežli v přírodě, řadíme názvy restauračních zařízení pod chrématonyma.

3. Metodologická část

3.1 Metody a klasifikace

Informace a data vztahující se k názvům restauračních podniků nacházejících se v Českých Budějovicích, potřebné pro tuto bakalářskou práci byly získávány třemi způsoby. Informace a poznatky potřebné pro klasifikaci z pohledu struktury a sémantického obsahu názvů podniků, které jsou dále rozbírané v praktické části, byly čerpány z odborné literatury pokrývající současnou gramatiku českého jazyka a etymologický výklad slov, jež jsou dílčími částmi těchto názvů restauračních zařízení. Zdrojem konkrétních informací vztahujících se k motivaci názvů podniků zahrnutých do bakalářské práce dále byla metoda explorační. Navštívil jsem podniky zahrnuté do výzkumu a v řízeném rozhovoru jsem u personálu či u majitele zjišťoval potřebné informace. Dialog byl vždy uveden předem stanoveným úvodem, abych svou improvizací nezkreslil odpověď tázaných.

Stanovený úvod: *„Dobrý den / večer, jsem Jan Kuchař, student 3. ročníku bakalářského studia na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity a píši závěrečnou práci, která se věnuje názvům českobudějovických restauračních podniků. Zajímalo by mě, proč se tento podnik jmenuje ...“*

Dialog dále sloužil také k doplnění informací vztahujících se k zmíněné struktuře a sémantickému obsahu slov (v případě odchylek od gramatiky v názvu apod.). Terénní sběr dat dále zahrnoval kontrolu skutečnosti, zda restaurační podniky stále fungují a existují. Explorační metodou se mi však nepodařilo získat potřebná data u všech podniků, tudíž jsem v případě potřeby čerpal z internetových stránek jednotlivých podniků. I tak jsou případy, kdy jsem se motivaci či jiné informace nedozvěděl. Posledním dílčím zdrojem informací byly plány města, internetové seznamy českobudějovických restauračních podniků jako jsou *Firmy.cz*, *Tripadvisor* apod. a v neposlední řadě internetové mapy jako jsou *Mapy.cz*, *Mapa Geoportálu ČÚZK*, což zprostředkovalo komplexnější seznam podniků, ze kterých byla stanovená část zahrnuta do výzkumu. Zahrnuté názvy s jejich lokací jsou abecedně seřazeny v závěru bakalářské práce na straně 63 (viz Abecední seznam klasifikovaných názvů).

Názvy restauračních zařízení tedy podrobují onomastické analýze. Propria v praktické části charakterizují, popisují a klasifikují z hlediska motivace pro název konkrétního restauračního zařízení, dále z hlediska struktury, formy daného propria

(počet složek, slovnědruhová příslušnost apod.), podle charakteru restauračního zařízení a případně podle sémantického obsahu jeho názvu.

3.2 Zvolené členění názvů

Na názvy restauračních zařízení a jejich rozdělení lze nahlížet mnoha způsoby. Samotné restaurační podniky mohou být děleny ze spousty pohledů např.: podle geografického umístění (podle toho, kde se konkrétní podniky nacházejí), podle charakteru restauračního zařízení (specificky myšleno podle nabízené služby), druhu a typu nabízeného sortimentu / produktu, ceny nabízených služeb a produktů apod. Často se stává, že samy názvy, označující tyto firemní instituce či ekonomické subjekty, vypovídají informace vztahující se k restauračnímu podniku a jeho výše uvedeným vlastnostem. Tento fakt se může taktéž promítnout do oblasti jazykové, kdy může docházet k ovlivnění samotné formy, podoby názvu (struktury), anebo dochází k ovlivnění volby názvu neboli motivace názvu, jenž by daný podnik označoval. Zaměření práce se vztahuje pouze k názvům restauračních podniků, nikoliv k samotným ekonomickým objektům či charakteristice z jiného pohledu. Z toho důvodu je nutné zvolit si klasifikaci, za pomoci které dokážeme rozdělit propria českobudějovických restauračních zařízení do určených podtříd tak, aby došlo k zahrnutí všech zapojených názvů podniků a zamezilo se nezařazení některého z nich.

Hlavní či primární klasifikace, s jejíž pomocí daná propria rozdělím do ohraničených skupin, bude motivace k volbě samotného názvu. Motivace názvů by měla odpovídat na základní otázku „proč“ (z jakého důvodu / příčiny je restaurační zařízení pojmenováno tímto konkrétním způsobem). Samu motivaci lze roztřídit do spousty podtříd, kdy se jedná o otázku subjektivity autora daného rozdělení. Tato bakalářská práce se volně inspirovuje tříděním, jež je využito v závěrečné bakalářské práci Andreje Petruše, *Jména pohostinských zařízení na Frýdlantsku* (s. 15-28)²⁷. V bakalářské práci si klasifikaci podle motivace k názvům stanovím takto:

- Názvy podle jména osoby, majitele, zakladatele
- Názvy podle historického objektu
 - Názvy podle historické osoby

²⁷ PETRUŠ, Andrej, *Jména pohostinských zařízení na Frýdlantsku* [online]. Liberec, 2010 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://dspace.tul.cz/handle/15240/55836>. Bakalářská práce, Technická univerzita v Liberci, Přírodovědně-humanitní a pedagogická fakulta. Mgr. Václav Lábus.

- Názvy podle historického místa
- Názvy podle původní funkce objektu
- Názvy podle symbolu, znaku restauračního zařízení
- Názvy podle blízkého objektu
- Názvy podle polohy, tvaru restauračního zařízení
- Názvy podle zvíře
- Názvy různorodé motivace
 - Názvy podle produktu / sortimentu
 - Názvy motivované (realizované) apelaivem
- Názvy cizojazyčné

Roztříděné názvy podle jejich motivace následně charakterizují, popisují a hodnotím z pohledu zmíněné motivace, dále z pohledu struktury konkrétního propria. Zde v centru pozornosti bude faktor počtu složek vlastního pojmenování restauračního zařízení, kdy budu vycházet z dílčí klasifikace propria podle jeho struktury, a propria rozdělím na jednoslovné, dvouslovné a víceslovné výrazy (viz podkapitola dílčí klasifikace proprií). Dále se práce zaměří na zachycení příslušnosti dílčích částí vlastních pojmenování restauračních zařízení k slovním druhům. Dělení bude podřízeno počtu dílčích složek a následně určím kombinace slovnědruhové příslušnosti slov. V neposlední řadě bude zmíněn charakter restauračního podniku a případně informace týkající se sémantického obsahu jeho názvu.

4. Praktická část

4.1 Zvolená část klasifikovaných názvů, ohraničení

Sběr dat vztahujících se k názvům restauračních zařízení proběhl podle způsobů, které jsou zmíněny a rozebrány v metodologické části bakalářské práce (viz Metodologická část). Původním cílem bylo zahrnout do bakalářské práce veškerá restaurační zařízení nacházející se v Českých Budějovicích, jež splňovala podmínky výběru teoretické a metodologické části práce, avšak z důvodu rozsáhlého počtu podniků a kvůli povolenému rozsahu bakalářské práce musel být výsledný výběr okleštěn. Tudíž byla zvolena hlavní oblast, ze které se ve výběru vycházelo, a dále byla doplněna třemi dalšími oblastmi, jež čítají menší počet podniků. Tím se docílilo pokrytí větší oblasti města s menším počtem sesbíraných dat.

Výchozím bodem, odkud byla jména podniků sbírána, je centrum Českých Budějovic neboli náměstí Přemysla Otakara II. Sběr dat proběhl ve směru hodinových ručiček, a to zprvu na samém náměstí a poté také v jeho okolí počínaje Kanovnickou ulicí a konče v oblasti slepého ramene řeky Malše a oblastí za Černou věží. Zvolené centrum bylo ve výběru ohraničeno hlavní silnicí a zahrnuje Husovu třídu, Na Sadech a Senovážné náměstí. Oblast centra byla doplněna o tři zmíněné oblasti, jejichž poměr rozlohy k počtu obsažených podniků je ve prospěch rozlohy. Prvním místem je Sokolský ostrov čítající dva začleněné názvy, dále park Háječek a v neposlední řadě Suché Vrbné, městská čtvrť. Poslední zmíněná oblast byla posílena subjektivní motivací, jedná se totiž o část města, jež podléhá mému zájmu, protože jsem zde vyrůstal.

Sběr dat proběhl s využitím všech prostředků a zdrojů informací, jež jsou uvedeny v metodologické části, avšak ani tato skutečnost nezaručuje stoprocentní zahrnutí veškerých podniků, jež se v oblastech města nacházejí, z důvodů přehlédnutí či neobjevení všech zařízení.

4.2 Klasifikace vybraných názvů podle motivace, struktury

4.2.1 Názvy podle jména osoby, majitele, zakladatele

Tato skupina propriet zahrnuje označení či pojmenování restauračních zařízení na základě vlastního jména osob či skupiny lidí. Tudíž tuto skupinu názvů restauračních

podniků reprezentují tzv. antroponyma nebo pseudoantroponyma, jež spadají pod propria, která označují živé organismy, tj. bionyma (viz kapitola Vlastní jména a jejich klasifikace). Do skupiny zahrnují podniky, jež nesou název podle osoby, která podnik založila či která podnik vlastní. K nim se řadí také všechny restaurační podniky nesoucí název podle nějaké konkrétní osoby krom osob historických, které jsou zařazeny v jiné kategorii. Názvy mají nejčastěji podobu příjmení dané osoby.

Café Šrámek – zmíněnou kavárnu nalezneme v Kanovnické ulici 390. Kavárna nese jméno po současném majiteli panu Šrámkovi, který prostor převzal od řetězových kavárenských firem a provozuje zde živnostnickou kavárnu spolu s cukrárnou. Název podniku nabývá dvouslovné struktury skládající se ze substantiva obecného a vlastního jména.

Aladin – restaurační zařízení se nachází v ulici Karla IV. 3. Podnik se specializuje na servírování tradičních arabských pokrmů. Název je pseudoantroponymum označující fiktivní pohádkovou postavu z orientálního prostředí. Podnik nese označení z důvodu známosti jména a mírné souvislosti s typem pokrmu. Jednoslovné pojmenování je mužské vlastní jméno užívané v arabském světě.

Rychlé občerstvení A & GJ – jedná se o pizzerii nacházející se v ulici Karla IV. 415. První část názvu podniku je realizována apelatívně naznačujícím funkcí či typem podniku, avšak důležitější či identifikační funkcí nese část druhá, jejíž význam se mi nepodařilo dohledat. Domnívám se, že název je realizován prvními písmeny rodných jmen a příjmení nynějších majitelů pizzerie. Název je víceslovný, čítající určující adjektivum k substantivu, které je dále rozvíjeno dvěma iniciálovými zkratkami spojenými logogramem.

Pizza focaccia Fabrizio – pizzerie v blízkosti Biskupského gymnázia v Široké ulici 102/6. Celý název se skládá z více dílčích částí, jež mohou mít odlišnou motivaci k pojmenování, avšak primární identifikační funkcí má poslední část *Fabrizio*, což je křestní jméno italského majitele. Zbylé části jména vycházejí z nabízeného sortimentu, pizzy a tradičního italského chlebového pečiva, zvaného focaccia. Název je tvořen víceslovným pojmenováním ze tří substantiv.

Kavárna Hospodářský – je kavárna stojící na křižovatce Kněžské ulice 36 s Mlýnskou stokou. Jedná se o jednu ze dvou kaváren vlastněných panem Tomášem Hospodářským, jehož příjmení je součástí pojmenování. Název je tedy motivován jménem současného

majitele podniku a nabývá dvouslovné struktury skládající se z apelativního substantiva a propria.

Ali Kebab – restaurační typ zařízení se nachází vedle Komerční banky v Krajinské ulici 17. Podnik se zaměřuje na nabídku tradičních arabských pokrmů a má v názvu křestní jméno majitele, který svůj podnik v nedávné době přemístil ze stánku v blízkosti Senovážného náměstí do Krajinské ulice. Název podniku je tedy realizován antroponymem arabského původu. Celkový název restaurace je realizovaný dvouslovným pojmenováním skládajícím se ze dvou substantiv.

Restaurace U Šebestů – jedná se o noční restauraci, jejíž otevírací doba se pohybuje převážně v nočních hodinách, kdy jako jedna z mála nabízí plnohodnotnou jídelní nabídku i přes noc. Restaurace se nachází v Krajinské ulici 266. Název má po zakladatelích čili původních majitelích, kteří přišli s myšlenkou noční restaurace. Jméno se skládá ze dvou substantiv, z nichž druhé je v předložkovém pádě.

Klika – je restaurační typ zařízení zahrnující hotel, restauraci a kavárnu. Nachází se v Hroznové ulici 487/25. Jméno má po zakladatelích a majitelích, rodině Klikových, kteří podnik vybudovali a provozují jej do současnosti.²⁸ Jednoslovný název podniku byl odvozen od příjmení zakladatele.

U Klimešů – restaurační typ podniku s hospodou se nachází na adrese Třebízského 975. Hospoda je pojmenovaná po původních majitelích, kteří v minulosti stáli u jejího zrodu, a odpovídá na otázku, kde hospoda je. Dvouslovné označení se skládá z prepozice a substantiva.

Hugo HOSPODA – hospodu se nachází ve druhém patře budovy na konci ulice Karla Tomana. Název podniku je tvořen křestním jménem, jež hospoda nese po současném majiteli Hugovi. Pojmenování hospody je tvořeno dvouslovnou strukturou skládající se ze dvou substantiv volně vedle sebe položených, propria + apelativa.

4.2.2 Názvy podle historického objektu

Tato skupina proprií zahrnuje názvy restauračních podniků, jež vznikly z historického podnětu. Důvodů či příčin vzniku (inspirací pro pojmenování) je vícero, tudíž se různí i v realizaci. Názvy restauračních podniků jsou realizovány různorodými

²⁸ *Klika* [online]. [cit. 7.2.2024]. Dostupné z: <https://www.hotelklika.cz/>

prvky, od antroponym s honorifikační funkcí přes historická propria modifikovaná dobou, až po názvy nastiňující původní funkci objektu či budovy.

4.2.2.1 Názvy podle historické osoby

Následující dílčí skupinu tvoří názvy restauračních podniků, které jsou realizovány antroponymy označujícími osobnosti z minulosti. Názvy po většinu případů mají honorifikační funkci a nabývají charakteru substantiva (jméno osoby) často ve spojení s dalšími slovními druhy (např. numeralia).

Restaurace Karla IV. – restaurace stojí v ulici Karla IV. 103/4. Restaurace je pojmenována po českém králi ze 14. století, který se v českých zemích proslavil mnoha činy. Samotný podnik nemá honorifikační funkci, jež by oslavovala tuto osobnost. Tuto funkci můžeme přisoudit ulici, ve které se nachází hlavní vchod do podniku. Postupem doby se podnik stylizoval do podoby věnující se památce Karla IV. Název nabývá víceslovné struktury tvořené dvěma substantivy, z nichž druhé je spolu s numerale neshodným přívlastkem. V období první republiky se restaurace jmenovala U Karla IV.

Hotel Dvořák – hotel nacházející se v centru města v obchodní Galerii Dvořák spojuje náměstí Přemysla Otakara II. s Širokou ulicí. Jeho adresa je náměstí Přemysla Otakara II. 123/36. Hotel stejně jako galerie nese jméno po významném českém skladateli Antonínu Dvořákovi. Název je dvouslovný, tvořený dvěma substantivy, a to apelatívním naznačujícím jeho zaměření a vlastním jménem s honorifikační funkcí.

Lucullus – je restaurace v Biskupské ulici 131. Je pojmenována po římském vojevůdci, státníkovi a mecenáši umění Lucullovi, který proslul velkolepými hostinami (tzv. „lukulské hody“). Podnik Lucullus pořádá rauty, firemní a soukromé oslavy apod. Dílčí souvislost taktéž nalezneme v nabízeném sortimentu, podnik se zaměřuje na tradiční italské pokrmy. Název podniku je realizován jednoslovným substantivním pojmenováním.

MALINCHE Taqueria – tato restaurace nabízí tradiční mexické pokrmy a stojí v Krajinské ulici 225/35. Podnik je pojmenován na základě kulturní spojitosti, kdy první část jména podniku je tvořena jménem historické osobnosti, jež hrála roli v mexické a jihoamerické historii při osidlování země, a druhá část je realizovaná španělským slovem s významem ‚restaurace podávající tacos‘. Španělské *tacos* jsou malé tortilly, tj.

placky z kukuřičného těsta, plněné masovou nebo zeleninovou směsí (ASCS). Celý název nabývá dvouslovné substantivní struktury.

4.2.2.2 Názvy podle historického místa

Další dílčí skupina je tvořena proprii restauračních podniků, které nesou historický název inspirovaný památkou minulé doby, nebo jde o názvy podniků, které se staly průběhem času součástí historie města. Tyto názvy mohou být po stránce formy modifikovány dobovými tendencemi jazykového systému.

Grandhotel Zvon – hotel s restaurací se nachází se na náměstí Přemysla Otakara II. 28, který se stal postupem času součástí historie městského náměstí. Současný název restauračního podniku vznikl po několika úpravách: v 17. století se objekt vzniklý sloučením dvou domů jmenoval nejprve *U Tří bílých zvonků*, poté *U Bílého zvonu*. V 19. století to byl *Hotel u stříbrného zvonu*, v období první republiky jen *U Zvonu* a nakonec se nazýval jen *Zvon*.²⁹ Postupem doby se budova několikrát rekonstruovala, avšak funkci si napříč lety držela neměnnou. Název podniku nabývá struktury dvouslovného pojmenování tvořeného složeným substantivem nastiňujícím funkci a dále substantivem naznačujícím historickou inspiraci ke jménu. Slovo *grand* pochází ze španělského *grande* a má mnoho významů, nejčastěji ‚velkolepý, ambiciózní, impozantní, významný‘.

Železná panna – je hospoda spojená s historickým muzeem na Zátkově nábřeží 15. Podnik nese jméno po historické hradební věži, v níž se v minulosti nacházel stejnojmenný mučící nástroj. V dnešní době zde nalezneme hospodu, která nabízí kromě občerstvení v letním období prohlídky muzea věnujícímu se tématu historie českobudějovických hradeb a historické věznici s nástrojem pojmenovaným *železná panna*. Název je realizován dvouslovnou strukturou čítající adjektivum a substantivum.

Masné krámy – tradiční restaurace svým umístěním a názvem odkazuje k historii města. Restauraci nalezneme v Krajinské ulici 13. Podnik se věnuje tradiční české kuchyni, jež je obohacena o široký sortiment piva značky Budějický Budvar. Restaurace nese název po historických Masných krámech, kde v minulosti mohli lidé kupovat masové produkty od řezníků. V roce 1364 byly krámy, v té době se nacházející na náměstí, na příkaz Karla IV. z hygienických důvodů zbourány a hledalo se nové

²⁹ Hotel na náměstí měnil v historii jména [cit. 15. 2. 2024]. Dostupné z: https://ceskobudejovicky.denik.cz/zpravy_region/hotel-na-namesti-menil-v-historii-jmena20100121.html

místo.³⁰ Našlo se v krajinské třídě. Původní budova pochází z roku 1554, k ní byly přistavěny prodejní krámky a prošla několika úpravami. Řeznický provoz se udržel do roku 1899. Po roce 1945 se uvažovalo o zbourání objektu, ale v roce 1953 byly masné krámy přestavěny na restauraci.³¹ Historický název restauraci zůstal.

4.2.2.3 Názvy podle původní funkce objektu

Následující dílčí skupina je tvořena proprii restauračních podniků, které svou podobou naznačují původní funkci / využití podniku či stavení. Mnohdy nemusí vypovídat žádné informace o své současné funkci. Jsou zde zařazeny názvy, které se na rozdíl od minulé podkategorie nestaly součástí historie města.

Praži Café – je kavárna na konci Krajinské ulice 282/11 směrem z centra u Mlýnské stoky. Kavárna provozuje i večerní bar a zaměřuje se mimo kávu i na servis míchaných nápojů. Název dostala po původní historické funkci budovy. Ta totiž byla součástí historické Pražské brány, která byla vstupem do centra města. Brána byla odstraněna v 19. století.³² Jméno podniku je realizováno dvouslovným pojmenováním skládajícím se ze substantiva a zkráceniny slova nevyjadřující slovnědruhovou příslušnost.

Solnice – restaurační typ podniku nese stejné pojmenování jako nedaleký pivovar vařící stejnojmenné pivo, které se v restauraci čepuje. Restaurace stojí na Piaristickém náměstí 3. Název je inspirovaný původním využitím budovy, jež plnila v minulosti funkci sýpky, skladu zbraní a v neposlední řadě skladu soli.³³

Zadní mlýn – je hotel nabízející apartmány, který stojí u Mlýnské stoky na adrese Mlýnská 172/2. Hotel nese pojmenování po historické funkci, kterou budova plnila. Stavení bylo v minulosti součástí mlýna. Hotel svým názvem nepřímě odkazuje na zachovanou část historické budovy, a sice přední část zmíněného historického mlýna. Pojmenování je realizováno dvouslovnou strukturou vyjádřenou adjektivem a substantivem.

Hostinec Družstevní dům – hostinec se nachází na křižovatce ulic Vodní, Krokovy a Družstevní, na adrese Krokova 1. Název hostince je motivován původním využitím

³⁰ *Masné krámy* [online]. [cit. 7. 2. 2024]. Dostupné z: <https://www.masne-kramy.cz/#o-nas>

³¹ *Historie masných krámů* [cit. 17. 2. 2024]. Dostupné z: <https://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/masne-kramy>

³² *Praži Café* [online]. [cit. 7.2.2024]. Dostupné z: <https://www.prazicafe.cz/#o-nas>

³³ *Restaurace Solnice* [online]. [cit. 7.2.2024]. Dostupné z: <https://www.restauracesolnice.cz/nas-pribeh>

budovy; jednalo se o družstevní dům v oblasti Pětidomí. Název je tvořen víceslovným pojmenováním skládajícím se ze dvou substantiv a jednoho adjektiva.

4.2.3 Názvy podle symbolu, znaku restauračního zařízení

Tato skupina reprezentuje názvy restauračních zařízení, jež mají svůj název spjatý s nějakým svým zvoleným dominantním symbolem, znakem či ideou. Tuto skupinu tvoří poměrně malé procento názvů z celkového počtu podniků. Názvy motivované symbolem jsou nejčastěji tvořeny víceslovným spojením substantiva a adjektiva.

Modrý dveře – jedná se o restaurační typ zařízení nacházející se v Biskupské ulici 129. Název podniku se vztahuje ke dveřím modré barvy oddělujícím vnitřní zákaznický prostor od prostoru pro personál. Původní majitel zvolil název, jenž byl motivován těmito dveřmi, které se staly nedílnou a neměnnou součástí podniku do současnosti. Název je dvouslovným pojmenováním, které se skládá ze spojení adjektiva určujícího blíže apelativní substantivum.

MET Vietnamská restaurace – jedná se o restaurační zařízení nacházející se na náměstí Přemysla Otakara II. 58/1. Jméno podniku je realizováno spojením více významových složek, kdy ústřední „MET“ odkazuje na tradiční vietnamský servírovací košík z bambusu, který se v podniku využívá ke zdobnému servisu pokrmů, a dále jej nalezneme symbolicky naznačený v logu podniku, zatímco druhá polovina názvu odkazuje na typ zdejšího nabízeného sortimentu. Označení podniku nabývá struktury víceslovného pojmenování skládajícího se ze tří slov, cizího substantiva ve spojení se substantivem rozvíjeném adjektivem.

DÉKáčko – je podnik zahrnující kavárnu a pekařství, který stojí na rohu českobudějovického náměstí v ulici Dr. Stejskala, 105. Podnik je pojmenován zkratkovým slovem odvozeným od iniciálové zkratky DK příponou *-čko*. Název je částí označení instituce zahrnující tento podnik (DK OPEN, spol. s r. o.). Sama upravená zkratka se stala symbolem řetězce kaváren a můžeme ji nalézt u každé provozovny. Název nabývá jednoslovné struktury tvořené substantivem, které vzniklo transkripční značky.

Klub K2 – nejdéle fungující noční klub v Českých Budějovicích leží na Sokolském ostrově 462. Noční klub je pojmenován zkratkou skládající se z písmene

„K“ znamenajícího klub a z číslice „2“, jež vyjadřuje v minulosti zrekonstruovaný interiér objektu, tj. jeho druhou podobu. Samotné spojení znaků se stalo nezáměrným symbolem, který je znám napříč zákazníky. Zkratku také nalezneme v logu, které tvoří výzdobu vnitřku zařízení. Název je realizovaný jednoslovným označením, jež nevyjadřuje slovnědruhovou příslušnost.

U Vás – je kavárna, která stojí na křižovatce Hroznové ulice a ulice Kněžské 357/28. Podnik je pojmenován netradičním způsobem, který neobsahuje žádné potřebné informace ohledně motivace ke zvolenému jménu. Majitel zvolil tento název s myšlenkou na pohodlí, jaké člověk cítí ve svém vlastním domově, dále pak s přesvědčením, že se jedná o obyčejný podnik, jehož duší jsou sami zákazníci. Název podniku je netradičně tvořen pouze prepozicí a pronominem.

Českobudějovické Pirátské Centrum – jedná se o hospodu nacházející se v Hradební ulici 334/13. Hospoda plní také funkci politického centra či pobočky České pirátské strany v Českých Budějovicích, jejíž znak je i v logu podniku. Hospoda se opírá o pirátské motivy a stylizuje se s nadsázkou. Jméno podniku se často zkracuje do běžnější podoby skládající se z prvních dvou písmen každého slova víceslovného názvu, tj. *Čepice*. Úplný název má víceslovnou strukturou čítající dvě adjektiva, jež rozvíjejí obecné substantivum.

Hostinec U Tří sedláků – hostinec se nachází na křižovatce ulice České s ulicí Hroznovou 488. Hostinec představuje tradiční českou hospodu zaměřující se na českou kuchyni a čepování více druhů piva. Název je odvozen od historického domovního znamení, které můžeme na budově stále nalézt. Pojmenování je tvořeno víceslovnou strukturou čítající dvě substantiva, prepozicí a numerale.

Atlas tea & hookah – podnik kombinuje funkce baru, kavárny a čajovny a nachází se v ulici Česká 30. První část názvu podniku je inspirována pohořím ležícím na severu Afriky. Symbol či znak hor nalezneme v logu podniku, přičemž i samotný interiér je laděn do horské výzdoby. Druhá část pojmenování je zastoupena anglickými apelativy s významy ‚čaj a vodní dýmka‘ vztahujícími se k nabízenému sortimentu. Název je tvořen víceslovnou strukturou čítající tři substantiva a logogram.

Okis CAFÉ – kavárna je v zahradě kostela Obětování Panny Marie. Kavárna je pojmenována cizojazyčnou zkratkou „OK“, kterou najdeme i na nástěnce podniku a ve sloganu kavárny „café is ok“, značící v jazyce slangu ‚káva je fajn, v pohodě /

pořádku'. OK slovem *okay* [oukej] znamená ‚v pořádku, dobře, ujednáno‘ je celosvětově užíván k vyjádření souhlasu. Název je realizovaný dvouslovným pojmenováním tvořeným substantivem a zkratkou nevyjadřující slovnědruhovou příslušnost.

Restaurace Hollywood – jedná se o společnou restauraci s hospodou na adrese Dobrovodská 730/98. Restaurace je pojmenována po slavné čtvrti Hollywood v americkém městě Los Angeles, jejíž slavný bílý nápis tyčící se nad městem má hospoda vystavený nad pultem jako reprezentativní znak ve formě obrázku či fotografie. Pojmenování podniku je realizováno dvouslovným substantivním označením.

4.2.4 Názvy podle blízkého objektu

Danou skupinu propriet reprezentují vlastní jména restauračních zařízení, která jsou realizovaná na základně umístění. Na základní otázku „proč“ zde odpovídáme způsobem „kde“ a dále specifiky spíše odpovědí „v blízkosti čeho“, neboť tato skupina názvů je realizovaná převážně nepřímými propriet (viz podkapitola Přímá / nepřímá propria), proto jsou motivačně realizovány na základě blízké polohy známějšího objektu (budova, památka atd.), na který odkazují. Tyto názvy nejčastěji nabývají víceslovného předložkového charakteru.

Fontana – jedná se o pizzerii nacházející se na Náměstí Přemysla Otakara II. 12/8. Jméno podniku je realizováno sice apelativem, avšak sémanticky se vztahuje k blízké českobudějovické památce ve středu náměstí, Samsonově kašně, na kterou odkazuje. Název má strukturu jednoslovného pojmenování pomocí substantiva.

Hotel v Centru – podnik nabízí hotelové služby a nachází se v blízkosti centra města, tj. náměstí, v ulici Biskupská 3. Název je realizovaný apelativy a naznačuje nepřímé pojmenování, které odkazuje na polohu nedaleko českobudějovického náměstí. Víceslovné pojmenování se skládá z apelativního substantiva naznačujícího funkci objektu, blíže určeného předložkovou vazbou substantiva vyjadřující polohu.

Restaurace U Solné brány – je podnik restauračního typu nacházející se v Radniční ulici 138. Označení podniku je motivováno blízkou polohou vedle Solní branky, jež je pomyslnou branou na českobudějovické náměstí směrem ze Sokolského ostrova. Název

obsahuje stejné pojmenování, jako objekt, na který v názvu odkazuje. Je tvořený víceslovnou strukturou skládající se ze dvou substantiv, adjektiva a prepozice.

Residence U Černé věže – penzion se nachází v ulici U Černé věže 17. Jeho pojmenování je nepřímé, pouze na základě blízké historické městské památky, strážné Černé věže, která stojí na konci společně sdílené ulice vedle katedrály svatého Mikuláše. Jméno penzionu je realizováno rozvitým předložkovým spojením a pojmenováním *rezidence*, s přeneseným významem ‚přepychové bydlení‘.

Vrbenská točna – je restaurační typ zařízení nacházející se na adrese Dobrovodská 647/84. Podnik nese název skládající se ze dvou částí, kdy každá část je motivovaná polohou a odpovídá na otázku „kde“. První část názvu má primární identifikační funkci, je pojmenována podle blízké konečné autobusové zastávky Suché Vrbné, kde se vozidla městské hromadné dopravy musejí otáčet do druhého směru. Proto určovaná část nese označení točna. První část názvu je zvolena podle čtvrti, ve které se podnik nachází. Celkový název je dvouslovný, skládající se z adjektiva a substantiva.

4.2.5 Názvy podle polohy, tvaru restauračního zařízení

Tato skupina vlastních jmen reprezentuje názvy restauračních podniků, které jsou motivovány na základně vlastní polohy a umístění. Stejně jako v předchozím podkritériu zde motivace k názvům odpovídá na základní otázku „proč“ způsobem „kde“, avšak z důvodu, kdy se název vztahuje ke své vlastní poloze, se jedná převážně o propria přímá (viz podkapitola Přímá / nepřímá propria). Dále jsou zde zahrnuty názvy restauračních podniků, které jsou nejčastěji realizované apelatívem, které se vztahuje k vlastnostem, umístění či tvaru daného zařízení.

Plachý Café – kavárna se nachází v ulici Plachého 59/4 a je pojmenována podle své polohy v ulici. Jméno získala na památku zabitého městského písaře Šimona Plachého, při vpádu pasovského vojska 1611 do Budějovic. Název kavárny je tvořen dvouslovným pojmenováním skládajícím se z neskloňovaného propria s honorifikační funkcí a ze substantiva odkazujícího na typ podniku.

Hladový Vokno – jde o restaurační typ podniku, který se nachází v Kněžské ulici 10 a zaměřuje se na rychlé občerstvení. Samo zařízení tvoří pouze výdejní okno. K němu bylo přidáno popisné adjektivum tvořící první část dvouslovného názvu. Adjektivum navozuje pocit hladu. V názvu podniku jsou záměrně použity nespisovné tvary typické

pro běžně mluvenou češtinu (úženi *é>i* a protetické *v-*) za účelem přiblížení se k neformálnímu zákazníkovi.

Divadelní klub Divoko – je kavárna, jež je součástí Jihočeského divadla a nalezneme ji v téže budově v ulici Dr. Stejskala 19. Kavárna nese jméno skládající se z více částí. První část označení *divadelní klub* je motivována svou polohou, nachází se totiž v divadle Jihočeského kraje. Inspirací pro druhou část je myšlenka volnosti, spontánnosti a divokého konání na scéně divadla. Celý název nabývá víceslovné struktury skládající se z určujícího adjektiva, substantiva a adverbia.

Široko – jedná se o kavárnu a vinárnu, která leží v Široké ulici 19. Jméno podniku je odvozeno od jeho vlastní polohy, a to podle názvu ulice, ve které se nachází. Název je realizovaný jednoslovným pojmenováním, které označení ulice převání do adverbialní podoby.

Na Zábradlí – kavárna s cukrárnou leží blízko soutoku řek Vltavy a Malše na Zátkově nábřeží 430/11. Podnik je pojmenován na základě velkého zábradlí oddělujícího silnici a prostor pro chodce. Zábradlí je součástí venkovního prostoru pro zákazníky podniku. Jméno kavárny je dvouslovné spojení z prepozice a substantiva.

Broukárna – večerní bar s poměrně bohatou historií, jenž se nachází v Široké ulici 11. Bar se nachází v přízemí obchodního domu vystavěného ve 30. letech 20. století pražskou firmou Brouk & a Babka³⁴. Jednalo se o největší obchodní dům v jižních Čechách, kterému se lidově říkalo po desítky let Broukárna. Název se oficiálně měnil, ale nynější majitel se vrátil k původnímu názvu. Majitelé baru název převzali.

Kavárna Vlňa – kavárna je na Sokolském ostrově 1, umístěná v plovoucí budově na slepém rameni řeky Malše. Název kavárny je inspirován vlastnostmi umístění podniku, který se vykytuje v plovoucí budce na pomyslných vlnách slepého ramene Malše. Dále název obsahuje odchylku od pravopisu ve zdvojené hlásce *-nn-*, patrně z důvodu vyzařování uvolněnosti a neformálnosti. Název je utvořen dvouslovnou substantivní strukturou.

Vypečené okno – je rychlé občerstvení se širokým sortimentem, jež se nachází v Hroznové ulici 10. Podnik nese jméno vztahující se k podobě či tvaru zařízení, kdy se

³⁴ Broukárna [cit. 15. 2. 2024]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ceske-budejovice/zpravy/brouk-a-babka-broukarna-pamatka-obchodni-dum-ceske-budejovice.A190712_488640_budejovice-zpravy_mrl

jedná o výdejní okénko s venkovním posezením. Druhá část se zaměřuje na typ sortimentu, který z velké části tvoří rychlá pečená jídla. Občerstvení je pojmenováno dvouslovným označením skládajícím se z adjektiva a substantiva.

Minipivovar Krajinská 27 – pivovar spojený s restaurací se nachází v Krajinské ulici 27. Název podniku je motivován svou polohou, kdy doslovně přebírá název podle adresy svého umístění. Apelativum obsažené ve jméně naznačuje, že podnik si sám vaří vlastní značku piva, jež je zde také nabízená. Jméno podniku tvoří víceslovná struktura, která je tvořená substantivem, adjektivem a numerale.

Pokoj – kavárna se nachází v boční uličce, jež spojuje Českou ulici s Krajinskou ulicí. Kavárnu tvoří interiér o velikosti jedné místnosti či jednoho pokoje a venkovní posezení v uličce. Název podniku je realizován samotným apelativem, které se vztahuje k rozpoložení či tvaru kavárny. Pojmenování kavárny je jednoslovné.

Paluba – netradiční restaurace věnující se moderní kuchyni kombinuje pokrmy různých národů. Nachází se na Mlýnské stoce 81. Podnik sám je umístěn v budově, jejíž základy se opírají o dno Mlýnské stoky. Z této skutečnosti také vzniklo obrazné pojmenování *Paluba*. Interiér restaurace se jeví jako součást lodi. Jméno nabývá jednoslovného substantivního charakteru.

Café Háječek – kavárna leží naproti Hvězdárně a planetáriu České Budějovice, na adrese Zátkovo nábřeží 55 ve venkovním altánku. Je pojmenována po veřejném parku, ve kterém se nachází (park Háječek). Název kavárny je dvouslovným substantivním pojmenováním.

4.2.6. Názvy podle zvěře

Tuto skupinu proprií restauračních zařízení tvoří poměrně malá skupina. Název podniku je motivován apelativem označujícím zvíře. V minulosti bylo takových podniků znatelně více a jednalo se o jeden z dominantních způsobů motivace k názvům podniků, avšak postupem doby atraktivita tohoto typu pojmenování klesala, což můžeme pozorovat na snižujícím se počtu podniků pojmenovaných po zvěři. V rámci času lze pozorovat i mírný vývoj této kategorie podle zvířat, jež byla pro název volena. Všeobecně se jedná o zvěř, se kterou je člověk nejvíce v kontaktu. V minulosti můžeme hovořit o volech, krávcích, koních, kancích, jelenech apod., zatímco v současné době

měst a rozmachu společnosti nalezneme větší četnost názvů inspirovaných psy a kočkami.

Potrefená husa – je zařízení, jehož jeden podnik se nachází v České ulici 141/66. Restaurace se zaměřuje na servis tradiční české kuchyně spolu s českým pivem. Motivace k názvu vychází z českého frazému, konkrétně z rčení *potrefená husa nejvíc kejhá/ se vždycky ozve*. Do názvu se dostal jen začátek rčení, substantivum rozvitě výmluvným adjektivem, název má tedy dvouslovný charakter. Druhý podnik toho jména je součástí obchodního centra IGY.

Café Datel – kavárna s večerním barem se nachází v Piaristické ulici 22/8. Název je motivován svobodomyšlným přístupem k nabízenému sortimentu. Kavárna se zaměřuje na své vlastní vyrobené a objevené produkty a odpírá běžné a zavedené postupy. Název je inspirován apelativem označujícím datla černého, kterého vedení podniku připodobňuje k lesnímu „pankáčovi“.³⁵

Zebra bar & karaoke – jedná se o večerní bar, který se nachází v Krajinské ulici 275. Podnik je pojmenován podle exotického zvířete, což nastiňuje i sortiment exotických míchaných drinků. Zebra je součástí loga podniku, v jehož názvu dále nalezneme apelativum naznačující druh nabízené služby či zábavy. Pojmenování podniku je víceslovné.

Restaurace U Jelena – se nachází na adrese Suchovrbenská 1142/24. Disponuje vedlejší nafukovací halou stejného označení, vestavěným bowlingem a dalším sortimentem. Pojmenování po divoké zvěři je také naznačeno v interiéru, kde se nachází lovecká trofej z jelena. Název podniku je realizován víceslovnou strukturou čítající apelativum naznačující typ podniku a dále spojení prepozice s plnovýznamovým substantivem.

4.2.7 Názvy různorodé motivace

Tato skupina názvů restauračních zařízení čítá nejvariabilnější spektrum proprií. Jsou zde zahrnuty názvy podniků, jež jsou charakterizovány sortimentem a dále propria realizovaná apelativem, což reprezentuje skupinu názvů, které nelze zařadit do ostatních dílčích skupin názvů restauračních zařízení.

³⁵ *Café Datel* [online]. [cit. 6. 2. 2024]. Dostupné z: <https://www.cafedatel.cz/>

4.2.7.1 Názvy podle produktu / sortimentu

Následující dílčí podkritérium zahrnuje jasně definovatelnou skupinu podniků, jejichž názvy vypovídají o produktu / sortimentu, který je zde nabízen nebo který je zde vyhlášen. Tyto propria mají nejčastěji charakter apelativního substantiva označujícího daný produkt ve spojení s dalšími složkami názvu, anebo charakter vlastního pojmenování objektu, který vychází ze společenské činnosti, tj. pragmatonyma (viz. kapitola Chrématonyma).

Espresso bar – je kavárna nacházející se na Náměstí Přemysla Otakara II. 58/16. Jméno podniku vychází z druhu či typu zde servírované kávy espresso, a to ve spojení s označením podniku „bar“, který naznačuje vnitřní uspořádání zařízení. Uvnitř nalezneme dlouhý pult, ke kterému mohou zákazníci usednout. Název je dvouslovné pojmenování skládající se ze dvou substantiv cizího původu.

Pizzetta – jedná se o pizzerii, která se nachází na náměstí Přemysla Otakara II. 83/23. Název podniku je odvozen od nabízeného sortimentu, kterým jsou dílky pizzy, přičemž se jedná o název, jenž je majiteli podniku gramaticky upraven z důvodu potřeby jedinečnosti. Název pizzerie nabývá struktury jednoslovného označení realizovaného pravopisně upraveným substantivem.

SUSHIKO – jedná se o restaurační typ zařízení, jež nalezneme na náměstí Přemysla Otakara II. 128. Podnik nese jméno vycházející z nabídky jídel, na které se zde soustředí. Jedná se o tradiční asijskou restauraci zaměřující se na servírování sushi. V tomto případě dochází k cílené gramatické změně v pravopisu se záměrem vzniku originálního propria. Název nabývá jednoslovné substantivní struktury.

Pizzeria Polo – jedná se o pizzerii nacházející se v ulici Kanovnická 1. Jméno pizzerie je odvozeno od nabízeného sortimentu, přesněji od jednoho druhu pizzy vlastní receptury (pizza polo), jež je zde nabízena. V názvu taktéž nalezneme odchylku od spisovnosti substantiva, kdy je využito netradiční zakončení slova na *-ia* (jako v italštině) z důvodu prestižnosti a atraktivity názvu. Pojmenování nabývá dvouslovného substantivního charakteru.

Řecká restaurace GREG – restaurační typ podniku nacházející se v Kněžské ulici 97/1 se zaměřuje na sortiment a nabídku jídel z řecké tradiční kuchyně, v čemž můžeme vidět primární motivaci k první části pojmenování podniku. Motivaci k druhé části

(Greg) se mi nepodařilo zjistit, tudíž vycházíme z výše zmíněného sortimentu. Název je tvořen víceslovným pojmenováním čítajícím adjektivum upřesňující apelativum *restaurace* a další substantivum, které může být domáckou podobou vlastního jména, nebo i zkratkou či zkratkovým slovem.

Dallmayr café & bar – je kavárna s vnitřním barem nacházející se v blízkosti Jihočeské filharmonie v ulici Karla IV. 412. Podnik nese jméno po značce původního nabízeného typu zrnkové kávy z Německa, který sloužil podniku jako základ pro kávu. Jméno je tvořeno víceslovným pojmenováním čítajícím vlastní jméno (*proprium*) a následná dvě apelativa spojená logogramem ve významu konjunkce ‚a‘.

U Žebeerka – jedná se o pivnici nacházející se v ulici Dr. Stejskala, 108/5. Podnik se zaměřuje na servis a nabídku tradiční české kuchyně spolu s českým pivem, což lze pozorovat i v pojmenování pivnice. Podnik nese název po vyhlášeném pokrmu, jenž je zde servírován. V samotném názvu najdeme záměrnou pravopisnou odchylku, kdy samohláska *-í-* je zapsaná anglickým zdvojeným grafémem *-ee-* pro vyslovované dlouhé *i*. Zároveň uvnitř slova lze číst i anglický výraz *beer* pro ‚pivo‘. Název nabývá žertovného charakteru a je dvouslovný, utvořený z prepozice a substantiva.

Čínská restaurace Široká 中南海飯店 – restaurace nacházející se v Široké ulici 443. Podnik je pojmenován víceslovným názvem. Primární identifikační funkci má jeho první část „Čínská restaurace“, nastiňující typ nabízeného sortimentu. Druhá část se vztahuje k umístění a vlastní poloze, jež je motivována označením ulice. V poslední části názvu nalezneme slovní spojení v čínském jazyce, ve volném překladu ‚hotel Zhongnanhai‘. Celkový název je tvořen víceslovným označením, kde slovnědruhovou příslušnost můžeme určit pouze u prvních dvou částí. Ty se skládají ze dvou adjektiv a jednoho substantiva.

Indická restaurace – restaurační typ podniku nacházející se v Piaristické ulici 22/8. Podnik se zaměřuje na servis a nabídku jídel z tradiční indické kuchyně, podle nichž i restaurace nese své pojmenování. Samotný název restaurace je tvořen adjektivem určujícím apelativní substantivum a definujícím funkci objektu.

KMPCB – jedná se o pivnici nacházející se na Mlýnské stoce 352/9. Pivnice je pojmenována iniciálovou zkratkou, v níž písmena reprezentují první písmena delšího pojmenování podniku, jež zní Klub malých pivovarů České Budějovice. Název je zde motivován nabízeným sortimentem, protože podnik se zakládá na nabídce čítající deset

a více piv různých výrobců. Delší název je realizován víceslovným označením skládajícím se ze tří substantiv a dvou adjektiv.

Vinotéka Pod Nechory – podnik v Kněžské ulici 365/22 se zaměřuje na nabídku vína. Název vinárny je inspirován značkou odebíraného vína z jižní Moravy, které zařízení nabízí ve svém nápojovém lístku. Víno přejalo označení od vinařství, jež víno distribuuje. Víceslovné pojmenování se skládá ze substantiva a předložkového pomístního jména.

Kafe a Dýmka v Lese – podnik kombinuje nabídku a sortiment kavárny, čajovny a baru, který se nachází v Hroznové ulici 316/16. Název se skládá ze dvou primárních částí, které nastiňují dominantní sortimenty (káva, dýmka), které jsou doplněny místním určením (v lese) se vztahem k interní přírodní výzdobě. Celkový název nabývá víceslovné struktury pojmenování, která je tvořena dvěma substantivy spojenými konjunkturou a rozvinutými třetím substantivem v předložkové vazbě.

Naše farma – je restaurační typ zařízení, jež spojuje ulici U Černé věže s ulicí Plachého. Název podniku se váže ke konkrétnímu typu produktu, který je zde servírován. Restaurace se zaměřuje na nabídku pokrmů z hovězího masa, které odebírají ze své vlastní farmy. Jméno je tvořeno dvouslovným pojmenováním skládajícím se z pronomina a substantiva.

Pizzerie Regina – jedná se o pizzerii nacházející se v Krajinské ulici 7. Podnik se zaměřuje na italskou kuchyni. V interiéru nalezneme pec pro tepelnou úpravu tradiční italské pizzy. Jméno je inspirováno jedním druhem zmíněného pokrmu, který je obsažen v jídelní nabídce. Druhá část pojmenování je buď křestní jméno, nebo odkazuje pouze k významu ‚královna‘.

Rolo & Café – je kavárna spojená s cukrárnou v Krajinské ulici 32. Podnik se zaměřuje spíše na nabídku pečiva a cukrářských produktů, což doplňuje sortimentem tvořeným z nabídky kávy a ostatních nápojů. Název je odvozen od nabízeného produktu, kdy první slovo vychází ze zde nabízených sladkých rolek a druhé nastiňuje nabídku teplého nápoje. Jméno je tvořeno víceslovným pojmenováním skládajícím se ze dvou substantiv spojených logogramem.

Tu Caffé – jedná se o kavárnu, kterou můžeme nalézt v Krajinské ulici 223/39. Při tázání na motivaci k názvu či k významu pojmenování mi bylo sděleno, že každý

z majitelů a pracovníků si jej vykládá jinými způsoby, které se opírají o společnou informaci, jež je rodinným tajemstvím, a proto vycházím z druhé části nastiňující nabízený sortiment. Jsou-li obě slova z italštiny, pak *tu* znamená ‚ty‘ a *caffè* ‚káva i kavárna‘. Dvouslovný název má cizí pronomen i substantivum.

Fér Café – je kavárna nacházející se v ulici Česká 153/38. Zaměřuje se na bio produkty a zdravou stravu. První část názvu *fér* ‚čestný, slušný‘ nese primární identifikační funkci. Slovo pochází z anglického spojení *fair play* a znamená ‚hra podle pravidel, také čestné jednání‘ (srov. ASCS). Slovo *café* v této pravopisné podobě odkazuje k francouzskému původu. Název je realizovaný dvouslovným pojmenováním složeným z adjektiva a substantiva.

TipSPORT bar – bar spojený s hospodou se nachází v České ulici 191. Je pojmenován po stejnojmenné hazardní a sázkové firmě, s níž bar spolupracuje. Název je zde motivován typem sortimentu, přesněji typem služby, kterou zprostředkovává. Tou je možnost neustálého sledování televizních přenosů ze sportů, na které lze skrze sázkovou společnost vsadit. Jméno podniku je dvouslovné substantivní pojmenování přejaté z angličtiny, z nichž první slovo je složené.

Cobliha – jedná se o restaurační typ podniku, který se specializuje na sortiment vhodný pro brunch ‚pozdní snídani a oběd v jednom‘. Podnik je v Panské ulici 2. Restaurace je pojmenována podle produktu, který je součástí nabídky a je vyráběn na místě. V názvu nalezneme odchylku od českého pravopisu, kdy první konsonant *k-* je nahrazen konsonantem *c-*. Příčinou změny je potřeba odlišení se od neutrálního pojmenování pečiva a získání jedinečnosti.

Čajírna a kafírna – podnik s nabídkou produktů z čajovny a kavárny, který se nachází v Hradební ulici 211. Podnik má dva názvy ze substantiv označujících ‚místo, kde je čaj a káva‘. První substantivum má méně obvyklou příponu *-írna*, slovo je ustálené v podobě s příponou *-ovna* (*čajovna*). Je možné, že pojmenování *čajírna* bylo zvoleno proto, aby upoutalo pozornost. Přípona *-írna* se spojuje spíše se slovesnými základy (*brusírna, čistírna, udirna*). Také druhé slovo *kafírna* je archaické (srov. JgSlov II., 1836, K–O, s. 9). Tentýž slovník uvádí i slovo kavárna (JgSlov II., 1836, K–O, s. 41). Obě užitá substantiva jsou spojena konjunkcí.

GIN BAR & GRILL – bar s venkovním posezením v Panské ulici 25 se v nedávné době spojil s vedlejším podnikem. Název zařízení je motivován nabízenými produkty,

tudíž nese pojmenování po široké škále typů a druhů nabízených ginů, na které se podnik zaměřuje, a podle nabídky jídel tepelně upravených na místním grilu. Slovo *gin* ‚destilát z jalovcových bobulí‘ i *grill* ‚grilovací rošť‘, ‚jídlna, restaurant s grilovaným jídlem‘ pocházejí z angličtiny stejně jako *bar*. Jméno podniku je realizováno víceslovným označením skládajícím se ze tří substantiv a konjunkce.

Nevinný bar – je vinárna spojená s barem u Piaristického náměstí na adrese Panská 27. Podnik má dvojsmyslný název. Motivace k názvu je nabízený produkt, kdy se jedná o bar zaměřující se spíše na vinný sortiment. Adjektivum *vinný* ve významu ‚bar servírující víno‘ je rozšířen o prefix *ne-*, z čehož vzniká slovo s konotací k významu ‚vinný, mající vinu, provinilý‘, avšak prefix *ne-* provinění neguje. Název tak naznačuje, že návštěva baru nebude v rozporu s žádným přesvědčením. Dvouslovné pojmenování tvoří adjektivum a substantivum.

Asijská restaurace – se zaměřuje na cizokrajný druh kuchyně. Podnik se nachází na adrese Ledenická 705/1. Restaurace je pojmenována apelativním spojením, jež se významově pojí ke zde nabízenému produktu. První část názvu naznačuje, že se podnik zaměřuje na nabídku asijských pokrmů z Vietnamu a Číny, druhá nastiňuje funkci zařízení. Dvouslovné pojmenování je složeno ze substantiva rozvitého adjektivem.

4.2.7.2 Názvy motivované (realizované) apelativem

Následující dílčí podskupinu názvů podniků tvoří propria realizovaná apelativem, které se nijak neváže k podniku či jeho vlastnostem. Jedná se o motivaci samotnou formou apelativa, či obecným sémantickým obsahem.

Esence Café – je kavárna a vinárna nacházející se na Náměstí Přemysla Otakara II. 5/8. Jméno kavárny je realizované přejatým apelativem, které je blíže určeno jiným přejatým pojmenováním s významem ‚přípravek, výtažek obsahující přírodní (příp. syntetické) vonné nebo chuťové látky‘³⁶. Majitel kavárny interpretuje význam jako „jádro toho nejlepšího z kávy“.³⁷ Název dále nevyovídá nic o vlastnostech podniku. Jméno podniku má strukturu dvouslovného pojmenování skládajícího se ze spojení dvou cizích apelativních substantiv.

³⁶ Esence [cit. 1.2.2024]. Dostupné z <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=esence>; ASCS;

³⁷ *Esence café*, [online]. [cit. 1.2.2024]. Dostupné z: <http://www.esencecafe.cz/o-nas/nas-pribeh.html>

Bambus – restaurační typ podniku na náměstí Přemysla Otakara II. 80/22. Jméno podniku pochází z apelativa bambus, označujícího tropickou a subtropickou travu.³⁸ V restauraci se podávají asijská jídla, jejichž důležitou ingrediencí jsou bambusové výhonky, které se přidávají do polévek i hlavních jídel a salátů. Motivace názvu je pouze v obecné souvislosti, nikoliv v přímé (například v symbolu apod.). Název restaurace je jednoslovné pojmenování z apelativního substantiva.

Revolta Caffè – další podnik typu kavárny s barem, který nalezneme na náměstí Přemysla Otakara II. 6. Jméno je motivováno významem substantiva *revolta* z francouzského *révolte* ‚vzpoula, povstání‘, nebo i adjektivem *révolté* ‚vzbouřený, revoltující‘. V popředí pozornosti je zde význam projevení odporu, jenž je majitelem kavárny interpretován jako snaha odlišit se od konkurence. Francouzský název kavárny se píše *café*.

Mango Bar – jedná se o noční klub s barem, jenž se nachází v ulici Karla IV. 93/3. Podnik je pojmenován apelativem označujícím exotický typ tropického ovoce³⁹ podobného jablku. Název je motivován pouze podnětem exotičnosti a atraktivity pro návštěvníky. Jméno restauračního zařízení nabývá dvouslovné struktury skládající se ze dvou apelativních substantiv.

Borůvka – jedná se o podnik zahrnující kavárnu a cukrárnu, který se nachází v ulici Kněžská 4. Podnik je pojmenován apelativem, jež označuje plod brusnice borůvky rostoucí v našich borových lesích. Název podniku je motivován na základě obecné souvislosti vyjadřující přírodní a zdravý sortiment, na který se kavárna zaměřuje. Pojmenování nabývá jednoslovné substantivní povahy.

Aviatik Café – kavárenský podnik se vyskytuje na křižovatce ulic Široké a Dr. Stejskala 428/3. Podnik je pojmenován apelativem označujícím letce, v čemž můžeme pozorovat dominantní motivaci na základě věcné souvislosti. Motivy letadla se objevují v logu i ve sloganu kavárny. Jméno je dvouslovným pojmenováním skládajícím se ze dvou apelativních substantiv cizího původu. Slovo *aviatik* pochází z latinského základu a je v některých slovnících hodnoceno jako knižní (srov. ASCS).

³⁸ Původ slova *bambus* pochází z malajského slova „Mambu“. Na konci 16. století (1590–1600) ho Nizozemci nazývali *bamboes*, podle čehož získalo své novolatinské jméno *bambusa* [cit. 14. 2. 2024]. Dostupné z: <https://bambooimport.com/cs-cz/blogs/vse-o-bambusu/zajimava-fakta-o-bambusu>

³⁹ Název pochází z malajámanského *māṅṅa* upraveného portugalskými obchodníky na *mango*. Malajámánština/malajámština je drávidský jazyk, jeden z indických oficiálních jazyků [cit. 15. 2. 2024]. Dostupné z <https://cs.wikipedia.org/wiki/Mango>

Linguini pizza – jedná se o pizzerii nabízející i tradiční arabské pokrmy a sídlící v ulici Dr. Stejskala 2. Podnik je pojmenován apelativem s významem určitého druhu italských těstovin, z čehož poznáváme pouze obecnou souvislost nastiňující zaměření na druh nabízené kuchyně. Název je realizován dvouslovným pojmenováním tvořeným dvěma substantivy italského původu.

Bouda Burgers – jedná se o restauraci nacházející se blízko Jihočeského divadla v ulici Dr. Stejskala 13. Restaurace nese jméno realizované apelativem označujícím malé dřevěné stavení, které najdeme i v logu firemní instituce. Konkrétní souvislost názvu s restaurací či jejími vlastnostmi apelativum nenaznačuje. Jméno je tvořeno dvouslovným pojmenováním skládajícím se ze substantiva v logu a dále substantiva pojmenovávajícího nabízený produkt, masovou placku, většinou z hovězího masa. Slovo pochází z němčiny, synonymem k němu je hamburger.⁴⁰

Staré časy – název patří tradiční hospodě nacházející se na Zátkově nábřeží 15 u řeky Malše. Interiér podniku je stylizován do „starých časů“, což znamená, že uvnitř můžeme nalézt prvky z období 19. století až po současnost. Na základně výzdoby a atmosféry podnik nabyt současného názvu, který je realizován dvouslovným pojmenováním tvořeným z adjektiva rozvíjejícího substantivum.

Žlutá ponorka – je koktejlový bar v České ulici 66 vedle Gymnázia Česká. Název podniku je odvozen od původního baru, jenž se v nedávné době přemístil do centra města z důvodu expanze podnikání. Ponorku nalezneme v logu koktejlového baru, ale o vlastnostech či o podniku nepodává žádné další informace. Název je realizován dvouslovnou strukturou čítající adjektivum a substantivum, novodobě často rozšiřovanou i o apelativa nastiňující nové funkce a zaměření baru (poetický bar).

Bar Věčko – jedná se o bar spojený s kavárnou zaměřující se na pořádání koncertů s živou hudbou. Podnik se nachází v Hroznové ulici 322/8. Zařízení je pojmenováno pomocí upraveného označení hlásky „V“, které bylo podrobena fonetické transkripci. Samotný název se nevtahuje k vlastnostem podniku, tudíž se jedná o proprium realizované apelativem s identifikační funkcí. Jméno nabývá dvouslovné substantivní struktury.

⁴⁰ Akademický slovník současné češtiny [cit. 15. 2. 2024]. Dostupné z: <https://slovníkcestiny.cz/heslo/burger/0/5380>

Vinárnička U Sosáka – hospoda spojená s vinárnou se nachází v Hradební ulici 332/9. Jméno hospodského zařízení je tvořeno deminutivním apelatívem a obrazným pojmenováním označujícím osobu, čímž upozorňuje na obecnou spojitost s požíváním nápojů různého druhu v podobných podnicích. Celý název nabývá víceslovné struktury, jež je tvořena dvěma substantivy a prepozicí.

Bar Paradox – je nejnavštěvovanější noční klub s barem v českobudějovickém centru. Nalezneme jej v Krajinské ulici 33. Název podniku je realizován apelatívním substantivem, jež nepodává informace o klubu, který označuje. Motivace zde spíše spočívá v atraktivitě druhého apelatíva, jež má původ v antické řečtině. Paradox značí ‚neočekávaný, překvapující, zdánlivě protismyslný‘ (ASCS).⁴¹ Název je tvořen dvouslovným pojmenováním čítajícím dvě substantiva.

Pomáda bageterie – restaurace stojící v podloubí v Krajinské ulici 265. Podnik nese název po starším americkém muzikálovém filmu *Pomáda*, kterým se inspiroval po stránce stylizace a výzdoby. Je laděn do amerického retro stylu 50. až 60. let 20. století. Druhá část názvu naznačuje, o který podnik se jedná a jaký produkt zde nalezneme. Slovo *bageta* pochází z francouzštiny a označuje ‚bílý chléb ve tvaru veku‘. *Bageterie* je výroba. Jméno podniku je tvořeno dvouslovným substantivním pojmenováním.

Slunce BIO Vegan - restauraci spojenou s kavárnu najdeme v Krajinské ulici 238/23. Podnik se zaměřuje na nabídku složenou z veganských, bezlepkových a tepelně neupravených produktů. První část názvu je tvořena kosmonymem, jež je zvoleno z důvodu obecné souvislosti mezi slunečním svitem, růstem zeleně a zdravím. Další části se spíše vztahují k nabízenému produktu. Restaurace je pojmenována víceslovnou strukturou, která zahrnuje dvě substantiva, z nichž *vegan* je zkrácenina z latinského vegetarián, a *bio* zkrácené nesklonné adjektivum s významem ‚přírodní, nebo vyrobený podle zásad ekologického zemědělství‘ z řeckého základu (ASCS a ASSČ).⁴²

Horká vana – podnik spojující funkce kavárny, baru a místní hospody. Je charakterizován jako „kulturní klub napříč generacemi“. Nachází se v České ulici 222/11. Jméno podniku je motivováno i realizováno apelatívem označujícím součást koupelny, přičemž důvodem ke zvolení názvu nejsou žádné společné vlastnosti či jiné

⁴¹ Akademický slovník cizích slov [cit. 16. 2. 2024]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=paradox>

⁴² Význam slov *vegan* a *bio* [cit. 17. 2. 2024]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=bio>; <https://slovníkcestiny.cz/heslo/bio/1/2260>

podněty. Inspirace v pojmenování je na základně souvislosti obecného významu slova s pocitem „být jako ve vaně, být naložený ve vaně“.⁴³ Dvouslovná struktura názvu se skládá z adjektiva a substantiva.

Žíznivá gumovka – je pivnice nacházející se v Panské ulici 173. Podnik se zaměřuje na širokou škálu malých pivovarů, jejichž piva nabízí. Název se nijak nevztahuje k vlastnostem podniku či k němu samotnému, není popisný, nýbrž obrazný. Substantivum *gumovka* je rozvíjeno adjektivem *žíznivá*, které bylo zvoleno na základě obecné souvislosti žízně s nápoji. Jméno je realizováno dvouslovnou strukturou tvořenou adjektivem a substantivem.

Café Hostel – je kavárna s venkovním prostorem pro zákazníky v Panské ulici 177. Podnik kombinuje sortiment kavárny s barem a nese název apelativního označení druhu penzion, ve kterém dochází ke sdílení pokoje s ostatními návštěvníky. Slovo *hostel* je z angličtiny a označuje ‚levné turistické ubytování, zvl. pro mladé lidi‘ (ASCS). Nicméně funkci v názvu neplní a jedná se pouze o kavárnu, která se s přibývajícím časem proměňuje na bar. Název je dvouslovný substantivního charakteru.

Hospůdka U Klauna – se nachází v ulici A. Kříže 180. Druhá část názvu označuje baviče, osobu, která se nijak nevztahuje k hospodskému zařízení. Může však jít o pojmenování přenesené, obrazné, charakterizující majitele. První část názvu je deminutivum, které má asi navodit příjemnou, útulnou atmosféru, ale motivaci se mi nepodařilo zjistit. Víceslovné pojmenování je tvořeno dvěma substantivy a prepozicí.

Bar U Modráška – se nachází v blízkosti konečné zastávky Suché Vrbné Městské hromadné dopravy. Bar se nachází na adrese Ledenická 705. Zařízení je pojmenováno apelativem označujícím druh drobných denních motýlů (SSJČ), což se nijak nevztahuje k vlastnostem baru. Zdůvodnění motivace se mi nepodařilo zjistit. Víceslovná struktura pojmenování se skládá ze dvou substantiv a jedné prepozice.

4.2.8 Názvy cizojazyčné

Daná skupina zahrnuje restaurační zařízení, jejichž názvy či jejich části jsou tvořeny cizími slovy, tj. slovy z jiných jazykových celků. Jsou zde zahrnuty podniky, jejichž názvy jsou tvořeny v jiném jazykovém systému (anglický jazyk, čínský jazyk atd.) i navzdory českému prostředí. Tento způsob motivace k názvu je v dnešní době

⁴³ *Horká Vana* [online]. [cit. 7.2.2024]. Dostupné z: <https://horkavanacb.cz/>

rozvoje a potřeby prostupnosti společnosti na vzestupu, což můžeme pozorovat na stále se zvyšujícím počtu restauračních zařízení s cizími názvy. Všeobecná atraktivita tohoto způsobu tkví nejspíše v turismu a potřebě přístupnosti co největší škále lidí. Z tohoto důvodu vznikají i nové podniky, jež se charakterem vymykají české tradici (např. puby).

Hola Burrito – jedná se o restaurační typ podniku nacházející se na Náměstí Přemysla Otakara II. 17. Podnik se zakládá na nabídce mexického tradičního pokrmu, od čehož můžeme odvodit i cizojazyčný název, který je realizovaný španělským jazykem. V překladu zní: ‚ahoj, burrito‘, přičemž *burrito* je ‚plněná placka‘. *Hola*⁴⁴ má kromě pozdravu ‚ahoj‘ při setkání ještě druhý význam ‚vyjádření údivu‘, pocházející z hovorové mluvy ‚no nazdar, jejda, no, páni!‘. Název je cizí dvouslovné pojmenování, jež se skládá ze spojení interjekce se substantivem.

Café au Chat Noir – je kavárna / vinárna nacházející se v druhém patře na náměstí Přemysla Otakara II. 79/21. Jméno zařízení je ve francouzském jazyce a v překladu značí ‚kavárna U Černé kočky‘, kterou také můžeme nalézt v logu podniku. Název nabývá víceslovné struktury pojmenování tvořené ze čtyř složek, apelativa nastiňujícího typ podniku ve spojení s cizí tříslavnou strukturou v pořadí předložka (*au*), substantivum (*chat*) a adjektivum (*noir*).

Best Caffè & Bar – jedná se o denní kavárnu ve spojení s večerním barem, kterou nalezneme na náměstí Přemysla Otakara II. Název zařízení je v angličtině a v překladu znamená ‚Nejlepší kavárna a bar‘. Cizojazyčný název je motivovaný zejména turistickým aspektem. Jeho víceslovná struktura je tvořena čtyřmi částmi, a to stupňovaným adjektivem s hodnotícím významem a spojením dvou substantiv pomocí logogramu ve významu souřadící spojky ‚a‘, anglicky ‚et‘.

City Life – je podnik typu večerního baru na náměstí Přemysla Otakara II. 129. Podnik je pojmenován cizojazyčným názvem v anglickém jazyce, v překladu ‚Městský život‘. Název je motivován obecnou souvislostí života ve městě s možností navštívení většího počtu podobných podniků. Pojmenování nabývá dvouslovné podoby ve spojení substantiva a adjektiva.

Café Plaza – jedná se o kavárnu, kterou najdeme na náměstí Přemysla Otakara II. 7. Cizojazyčný název v překladu znamená ‚kavárna Náměstí‘. Zřetelnějším motivem k

⁴⁴ *Hola burrito* [cit. 1.2.2024]. Dostupné z https://slovník.seznam.cz/preklad/spanelsky_cesky/hola

názvu je vlastní poloha zařízení, avšak pojmenování je realizováno španělským jazykem. U substantiva *cafe* není délka (*café*), kterou uvádí španělský slovník. Dvouslovný název je realizován spojením dvou substantiv.

Karaoke Media music bar – hudební klub spojený s barem se nachází také na náměstí Přemysla Otakara II. 8/5. Restaurační zařízení má anglický název vypovídající o sortimentu, přesněji službách, který se zde poskytují. V překladu název obecně znamená ‚hudební bar, karaoke⁴⁵ bar‘. Podnik má profesionální aparaturu a karaoke systém umožňující zvolit si píseň doprovázenou hudbou a opatřenou textem na obrazovce. Pojmenování podniku má víceslovnou strukturu, kterou tvoří kompozitum ze dvou japonských základů, substantivum *media* a adjektivem *music* rozvíté substantivum *bar*.

Royal Kebab & Pizza – restaurační zařízení nacházející se v Kanovnické ulici 390/11 nese cizojazyčný název složený ze slov různojazyčných: *royal* ‚královský‘ z angličtiny, *kebab* ‚beraní maso‘ z turečtiny a *pizza* ‚slaný koláč z italské‘. Překlad názvu lze interpretovat jako ‚Královský kebab a pizza‘, v němž můžeme pozorovat dílčí motivaci k názvu podle nabízeného produktu. Název nabývá víceslovného charakteru, v němž jsou dvě substantiva (jedno rozvíté adjektivem) spojena logogramem ve významu ‚a‘.

Brio Lunch – jedná se o restaurační podnik ležící vedle Jihočeské filharmonie v ulici Kněžská 6. Název má dvouslovnou strukturu tvořenou dvěma cizojazyčnými slovy z různých jazykových systémů. První část *brio* ‚elán, jiskra, nadšení‘ je z italského jazyka, druhá část pojmenování *lunch* pochází z anglického jazyka a označuje ‚lehký oběd, obědvat‘.⁴⁶ Snad by se dal odvodit celkový význam názvu ve smyslu ‚Osvěžující občerstvení‘.

Soupculture – restaurační typ podniku se nachází v ulici Karla IV. 92. Podnik je pojmenován složeninou ze dvou cizojazyčných slov: anglického *soup* ‚polévka‘ a internacionalismu *culture* ‚umění‘, filozofie‘. Pojmenování lze přeložit: ‚polévková kultura‘. Můžeme pozorovat dílčí motivaci k názvu podle typu nabízeného sortimentu, neboť podnik se zaměřuje na nabídku netradičních polévek. Jednoslovný název je tvořen složeninou ze dvou plnovýznamových substantiv.

⁴⁵ *Karaoke* pochází z japonštiny: slova *kara* = prázdný, *okesutora* = orchestr. Je to speciální druh zábavy, jehož podstatou je zpěv amatéra na originální hudební melodii. K tomu využívá karaoke text cit. [14. 2. 2024]. Dostupné z: <http://www.slovník-cizich-slov.net/karaoke/>.

⁴⁶ *Brio Lunch* [online]. [cit. 4.2.2024]. Dostupné z: <https://www.briorestaurant.cz/brio-lunch.html>

JB Steakhouse – restaurační typ zařízení se nachází v Kněžské ulici 4. Podnik se specializuje na nabídku specificky upravených pokrmů z masa, z čehož můžeme usuzovat na motivaci k pojmenování podniku, avšak v první řadě je název realizován v anglickém jazyce: *steak house* ‚steaková restaurace‘ je ve formě složeniny. Název dále zahrnuje zkratku JB, jež je využita z důvodu odlišení se od konkurence. Dvouslovná struktura názvu se skládá z iniciálové zkratky *JB* a složeniny ze dvou substantiv.

LA CASA DE PAPU – restaurace s cizokrajným názvem se nachází v ulici Dr. Stejskala 2 a zaměřuje se na podávání hamburgerů, tedy na rychlé občerstvení. Název podniku je inspirován španělským seriálem z produkce Netflixu (*La casa de papel* ‚Papírový dům‘, nebo ‚Dům z papíru‘), jehož název z větší části přejímá. Španělské *la casa* ‚dům‘ lze přeložit i jako ‚restaurace‘. Druhá část je obměna v nesklonné *papu*, což v dětské řeči znamená ‚jídlo‘ (srov. PSJČ). Název by mohl být volně přeložen či vysvětlen jako ‚dům jídla‘, tedy podnik, kde se podává jídlo.

MAXIM Music club – jedná se o noční klub s kavárnou stojící na rohu ulice Biskupské a Široké 5. Noční podnik je pojmenován cizojazyčným názvem skládajícím se ze tří slov. První slovo je latinského původu (*maximus* ‚velký‘), ale jako vlastní jméno znamená i ‚významný‘. V tomto názvu by mohlo být chápáno jako vlastní jméno spolu s významem ‚velký, největší, významný‘. Slovní spojení *Music club* se skládá z internacionálního adjektiva (*music*) a z anglického substantiva (*club*). Jako celek je název realizován anglickým jazykem.

GREENHOUSE – restaurační typ podniku se nachází v Biskupské ulici 130. Restaurační objekt je pojmenován opět anglicky a v překladu znamená ‚Zelený dům‘. Dílčí motivace se vztahuje k nabízenému sortimentu, podnik se totiž zakládá na zdravé kuchyni, která bývá často reprezentovaná zelenou barvou. Jméno podniku tvoří jednoslovné pojmenování realizované složeninou dvou substantiv.

Singer Pub – jedná se o pub či pivnici nacházející se v České ulici 55 naproti Gymnáziu Česká. K označení podniku je využito cizojazyčného názvu, jenž v překladu je ‚Pěvecká hospoda, pub‘. Objekt neodpovídá svému názvu, neboť pěvecká čísla zde nalezneme jen zřídka. Podnik se spíše soustředí na rozsáhlejší nabídku piv a na vaření vlastní značky nápoje „Beeranek“. Jméno podniku je utvořeno dvouslovným pojmenováním skládajícím se z adjektiva a substantiva.

Camino karaoke bar – podnik se nachází na Piaristické ulici 22/8. Objekt nese název, jehož části jsou realizovány v odlišných jazycích. První část „camino“ v překladu ze španělského jazyka je ‚cesta, trasa, dráha‘, ale i ‚způsob‘, druhá část je realizována slovy vycházejícími z japonského a anglického jazyka, jež naznačují účel či typ zde nabízené služby. Název je víceslovným spojením.

Vinotéka Caffé Piccolo Due – je vinárna s kavárnou nacházející se na Mlýnské stoce 387. Druhá část názvu, jež nese primární identifikační funkci je uvedena v italském jazyce. Překlad do českého jazyka je ‚Malá dvojka‘. Název má tedy víceslovnou strukturu a skládá se ze dvou apelativních substantiv (českého a italského) nastiňujících nabízený sortiment a následného spojení italského adjektiva a numerale.

Boutique Apartments Old Town – jedná se o penzion ležící na Mlýnské stoce 358, jehož celý název je uveden v anglickém jazyce. První dvě slova jsou původem z francouzštiny. Překlad do českého jazyka volně znamená ‚Butik apartmány (módní byty, ubytování) staré město‘. V názvu můžeme nalézt dílčí inspiraci pro název nastiňující lokalitu v historické části města plné malých kamenných obchodů. Anglické jméno podniku tvoří víceslovnou strukturu, jejímiž složkami jsou substantiva i adjektiva.

Happy Place – kavárna spojená s cukrárnou sídlí v Kněžské ulici 34. Podnik je stylizován v duchu americké výzdoby, která je v interiéru obohacena i širokou škálou živých barev. Anglický název v překladu je ‚Šťastné místo‘, což reprezentuje rozsáhle zdobený vnitřek kavárny. Je dvouslovný, tvořený adjektivem a substantivem.

Bikers bar Bohemia – je motorkářský bar či hospoda v ulici U Černé věže 336. Jméno podniku je opět v anglickém jazyce, překlad do češtiny znamená ‚Český motorkářský bar či Motorkářský bar Čechy / Česko‘. V něm můžeme pozorovat dílčí motivaci, která naznačuje cílovou skupinu zákazníků. Sama stylizace podniku se shoduje s výše zmíněnou dílčí motivací. Název je víceslovný a skládá se ze tří substantiv.

The Dark – bar spojený s čajovnou se zaměřuje na nabídku vodních dýmek. Zařízení se nachází v Hradební ulici 288/20. Podnik nese anglický název, jež lze přeložit do českého jazyka ‚Tma či temnota‘ apod. Název se nijak významně nevztahuje k vlastnostem podniku či k němu samotnému. Označení objektu je realizované jednoslovným pojmenováním tvořeným apelativním substantivem se členem určitým.

Penzion Bohemia – penzion se nachází v druhém patře domu v ulici Plachého 33. První slovo je původem z francouzštiny a v kontinentální Evropě znamená ‚levný hotýlek, pension‘. Druhé slovo je proprium přeložené z angličtiny ‚Čechy‘. Název podniku je motivován pouze cizím jazykem z důvodu přístupnosti turistům a nevypovídá nic zásadního o vlastnostech hotelového zařízení kromě země, ve které se hotel nachází. Jméno nabývá dvouslovného charakteru, je složené ze dvou substantiv.

La Bodega – jedná se o restauraci v ulici Plachého 278/33. Podnik se zaměřuje na moderní španělskou kuchyni, proto má i španělský název, jenž v překladu do českého jazyka je ‚Vinný sklípek‘, což nastiňuje i širokou škálu nabízených druhů vín. Jednoslovné pojmenování je tvořeno substantivem se členem určitým.

Drink Cocktail Bar – večerní bar se nachází v podzemních prostorech v Krajinské ulici 16. Bar má anglický název, v českém překladu ‚Nápojový koktejlový bar‘. Podnik se zaměřuje na širokou škálu míchaných nápojů, z čehož můžeme pozorovat dílčí motivaci podle nabízeného sortimentu. Jméno podniku je realizováno víceslovnou strukturou zahrnující tři členy, v překladu dvě adjektiva a jedno substantivum.

CASA MEXICANA – jedná se restaurační typ zařízení na adrese Krajinská 41. Restaurace se věnuje servisu jídel z mexické kuchyně, v čemž lze pozorovat dílčí motivaci k názvu podle nabízeného sortimentu. Název je ve španělském jazyce, jeho překlad do češtiny zní ‚Mexický dům‘. Dvouslovné pojmenování se skládá ze substantiva a z adjektiva v postpozici.

Kavárna Carpe Diem – je kavárna ležící na křižovatce Panské ulice a České ulice 204/2. Jméno kavárny je realizováno cizojazyčným pojmenováním, jež pochází z latinského jazyka. Jedná se o kulturní frazém ‚Užívej dne‘, který radí, aby si člověk užíval života naplno, protože čas života je omezený. Název nijak dál nevypovídá o podniku či jeho vlastnostech. Pojmenování je víceslovné, zahrnuje české substantivum a latinské verbum s vazbou na další substantivum.

Restaurace S'-ČCHUAN 长城饭店 – tato restaurace je spojena s hotelem a nachází se v Panské ulici 208/2 u konce České ulice na Mlýnské stoce. Název restaurace je tvořen více částmi. Poslední část nese hlavní identifikační funkci a je realizována v čínském jazyce. Je pojmenováním Velké čínské zdi, která je také vyobrazena v interiéru podniku. Prostřední část nese jméno čínské provincie, což značí zaměření podniku na

tamní typ nabízené kuchyně. Celkový název je tvořen víceslovným pojmenováním čítajícím v českém překladu tři substantiva a dvě rozvíjející adjektiva.

BIG POPPA – je pizzerie nacházející se na začátku Mlýnské ulice 172 u Mlýnské stoky. Restaurace se zaměřuje na nabídku široké škály italských pizz, kterou dále obohacuje o nabídku inspirovanou americkými hamburgery. Zaměření těchto dvou kuchyní se vztahuje i k samotnému názvu, který je tvořen cizími jazyky. První část je anglicky a druhá italsky. V překladu do českého jazyka název značí ‚Velká zád‘, což odkazuje na venkovní posezení podél Mlýnské stoky umístěného za pizzerií. Název je tvořen dvouslovnou strukturou skládající se z anglického adjektiva a italského substantiva.

Little SISTER – kavárna spojená s barem se nachází v Panské ulici 161/26. Podnik je pojmenován anglickým názvem, v překladu ‚Malá sestra‘. Název odkazuje na skutečnost, že se jedná o druhý podnik stejného majitele kavárny Born in London, ve Dvořákově ulici 11, z níž vychází ideou podnikání a sortimentu. Podniky jsou připodobněny k sourozeneckému vztahu. Název je tvořen dvouslovným pojmenováním skládajícím se z adjektiva a substantiva.

Hotel Budweis – hotel se nachází u ústí slepého ramene řeky Malše na adrese Mlýnská 6 v lokalitě, kde stála část historického mlýna. Název hotelu s restaurací obsahuje německý název města České Budějovice – Budweis. Celkový název je realizován dvouslovným pojmenováním čítajícím dvě substantiva.

5. Závěr

Cílem bakalářské práce bylo poskytnout co nejkomplexnější pohled do sféry českobudějovických restauračních zařízení. Práce byla zaměřena převážně na jména těchto podniků, jež nesou identifikační a mnohdy další dílčí funkce vztahující se k podnikům a k jejich vlastnostem. Dílčím cílem bylo popsat propria objektů po stránce motivační, jazykové a popřípadě i sémantické. Původním záměrem bakalářské práce bylo popsat veškerá restaurační zařízení v Českých Budějovicích, jež by splňovala podmínky stanovené v teoretické a metodologické části, avšak z důvodu omezeného rozsahu bakalářské práce musel být výběr upraven a zredukován. Následnou snahou bylo zahrnout a pokrýt co největší ohraničenou oblast z města za předpokladu prioritního zahrnutí centra krajského města. Po sesbírání dat čítajících názvy podniků z českobudějovického náměstí a jeho okolí, což činí většinu sesbíraných proprií, bylo nezbytné zvolit pro doplnění výběru takovou část města, jež má poměr rozlohy k počtu restauračních zařízení v neprospěch oněch podniků. Vybrané oblasti jsou vyjmenovány a zdůvodněny v předchozí části bakalářské práce (viz Zvolená část klasifikovaných názvů, ohraničení). V konečné podobě seznam obsahuje 124 sesbíraných proprií restauračních zařízení, které byly následně podrobeny stanovenému rozboru v praktické části.

Názvy restauračních podniků byly podrobeny komplexnímu rozboru z více hledisek, kdy jako hlavní bylo zvoleno hledisko zjišťující způsob motivace konkrétního pojmenování. Tímto pohledem snažím se zodpovědět otázku „proč se podnik jmenuje tak, jak se jmenuje“, byly názvy následně i graficky roztříděny do stanovených skupin či tříd. Tyto třídy či kategorie byly navrženy způsobem, jenž měl zamezit situaci, kdy by došlo k nezařazení některého z názvů vlivem nesplnění žádného stanoveného dílčího kritéria. Zvolená klasifikace obsahovala 8 hlavních kategorií, z nichž dvě nabyly svých dílčích podkategorií z důvodu diverzifikace obecných vlastností na podrobnější a konkrétnější vlastnosti. Zvolená klasifikace je definovaná v metodologické části bakalářské práce (viz Zvolené členění názvů).

V závěrečném hodnocení můžeme pozorovat několik výstupů. Nejméně zastoupenou či nejméně atraktivní motivací pro zvolení názvu restauračního zařízení z pohledu majitelů je dílčí podkritérium názvů podle historického objektu, zvláště pak názvy motivované historickým místem, což tvoří necelá 3 % z celkového počtu podniků. Další dvě podkritéria téže kategorie (názvy podle historické osoby a podle

původní funkce objektu) čítají stejný počet názvů, což tvoří u každého přes 3 % z celkového počtu podniků. Celkový počet podniků, jež mají název motivován historickým objektem, činí tedy v součtu přibližně 9 % z celkového počtu názvů. Dále podle očekávání a tendencí doby ani třída názvů motivovaných zvěří netvoří závažnou část ze sesbíraných dat. Zahrnuje čtyři podniky, což činí další 3 % z celkového počtu podniků. Počet názvů pojmenovaných podle blízkého objektu, tvoří 4 % z celku, avšak zde je situace ovlivněna faktorem pozice a skutečností, že tímto způsobem nemůže být pojmenován každý podnik jako třeba u názvů motivovaných (realizovaných) apelativy. Názvy motivované symbolem či znakem restauračního zařízení se v počtu rovnají jménům podniků nesoucích pojmenování podle osoby, majitele nebo zakladatele. Obě skupiny mají deset jmen, což u každé znamená přibližně osmiprocentní (8 %) podíl z celkového počtu sesbíraných jmen. Další nedílnou skupinu tvoří názvy, které nesou přímé pojmenování na základě své vlastní polohy či svého vlastního tvaru. Tato skupina je tvořena dvanácti podniky, což v přepočtu činí necelých 10 %. Větší část zde zabírají podniky motivované svou polohou. Skokový nárůst v počtu podniků vidíme u posledních dvou skupin (názvy cizojazyčné a názvy různorodé motivace). Důvodů k většímu počtu je více, avšak nejvlivnější u cizojazyčných názvů je zejména jejich atraktivita a potřeba srozumitelnosti pro větší skupinu návštěvníků či zákazníků. U apelativních názvů se jedná o svobodu a jednoduchost pojmenování či o pojmenování podle zde nabízeného sortimentu. Tyto tendence lze sledovat i při dílčím pozorování. Například hustota podniků pojmenovaných cizojazyčně směrem od centra klesá, zatímco nejvíce jich nalezneme právě na náměstí a v jeho okolí. Apelativní názvy přinášejí větší volnost jak ve volbě a motivaci, tak i v možné interpretaci ze strany majitelů a provozovatelů daných podniků, což se potvrdilo i v dílčích odpovědích při terénním sběru dat. Podniky pojmenované různorodou motivací dosahují okolo 35 % z celkového počtu sesbíraných dat, což je největší podíl ze všech kritérií. Tato třída je však tvořena dvěma dílčími podkritérii. Názvy realizované či motivované apelativem tvoří 16 % z celkového počtu jmen podniků a názvy nesoucí název podle sortimentu, který je v objektu nabízen, zaujímají 19 %. Poslední zmíněnou skupinou jsou názvy restauračních zařízení, jejichž jména pocházejí z cizího jazykového systému. Skupina je zastoupena devětadvaceti podniky, což v přepočtu činí poslední 23 % z celkového počtu zahrnutých názvů restaurací apod. Cizojazyčné názvy jsou tedy nejpočetnější dílčí skupinou jmen, což potvrzuje rychlý vývoj doby a společenských tendencí.

Jména podniků byla dále rozebírána z hlediska počtu složek a slovnědruhové příslušnosti jednotlivých částí názvů. Nejméně početnou skupinou jsou názvy nabývající jednoslovnou strukturu pojmenování. Tato skupina tvoří přibližně 15 % z celkového počtu sesbíraných dat. Skupina jmen tvořených víceslovnou strukturou představuje 33 % z celkového počtu sesbíraných dat. Nejpočetnější skupinu vytvářejí názvy, jež mají dvouslovnou podobu. Dvouslovná pojmenování představují přibližně 52 % z celkového počtu zahrnutých propriet. Z dílčího výsledku lze pozorovat nejvyšší atraktivitu, či spíše jednoduchost, ve dvouslovných pojmenováních. Ta se nejčastěji vyskytují jako spojení prepozice a substantiva, dvou substantiv anebo substantiva rozvitého adjektivem. U jednoslovných pojmenování se jedná převážně o realizaci skrze substantivum. U poslední víceslovné skupiny je slovnědruhová příslušnost nejvíce variabilní, což závisí na konkrétním počtu složek pojmenování.

Na realizaci jmen podniků se nejvíce podílela substantiva, jež jsou nositeli identifikační funkce v mnoha případech. V sesbíraných datech můžeme nalézt jednoslovná substantivní pojmenování (*Aladin, Bambus, Fontana, Pokoj* atd.), dvouslovná substantivní pojmenování (*Bouda Burgers, Café Datel, Mango Bar* atd.) či substantivum rozvité adjektivem (*Asijská Restaurace, Masné krámy, Žlutá ponorka* atd.). Dále se v názvech ojediněle vyskytla i pronomina (*Naše farma, U Vás*) či numeralia (*Minipivovar Krajinská 27, Restaurace Karla IV.*). Některé názvy zahrnovaly do pojmenování i adverbia (*Divadelní klub Divoko, Široko*). Nedílnou součástí mnoha názvů byly prepozice a konjunkce s uvádějící či spojující funkcí. V neposlední řadě se v některých cizojazyčných názvech vyskytla také verba (*Kavárna Carpe Diem*) a interjekce (*Hola Burrito*). Ve výčtu slovních druhů se partikule jako jediné nevyskytly ani v jediném proprietu. V celkovém souboru sesbíraných názvů restauračních zařízení se také vyskytla propria, která se skládají z dílčích částí, jejichž slovnědruhovou příslušnost nelze určit. Jedná se převážně o části či celé názvy realizované pomocí zkratk (*DěKáčko, Klub K2, Okis Café* atd.) anebo o cizojazyčné názvy, které v českém jazyce nabývají více významů, tj. jejich překlad lze interpretovat více způsoby (*LA CASA DE PAPU, Restaurace S'-ČHUAN 长城饭店* aj.).

Některé podniky uplatňují v názvech jazykovou hravost (*Cobliha, U Žebeerka, Čajírna a kafírna, Kavárna Vlína* atd.), užívají substandardních tvarů (*Hladový vokno, Modrý Dveře*). Kreativnost tvůrců prozrazují i četné názvy metaforické (*Nevinný bar, Staré časy, Vinárnička U Sosáka, Žíznivá gumovka* aj.). Historii města České

Budějovice, dávnou i nedávnou, připomínají podniky nazvané *Residence U Černé věže*, *Masné krámy*, *Restaurace U Solné brány*, *Solnice*, *Železná panna*, ale i *Broukárna*, *Hotel Budweis*, *Grandhotel Zvon* apod.

Snahou autora práce bylo zahrnout do přehledu veškeré podniky z vybraných oblastí a podrobit jejich pojmenování rozboru, avšak není zaručeno, zda práce tento záměr splňuje v úplnosti. Příčinou nepřesného výsledku může být například přehlédnutí podniku, ukončení činnosti některého ze zahrnutých zařízení či vznik nových restauračních podniků po ukončení terénního sběru dat.

6. Abecední seznam klasifikovaných názvů

Aladin 32, 61
Ali Kebab 33
Asijská restaurace 48, 61
Atlas tea & hookah 38
Aviatik Café 49
Bambus 49, 61
Bar Paradox 51
Bar U Modráska 52
Bar Věčko 50
Best Caffè & Bar 53
BIG POPPA 58
Bikers bar Bohemia 56
Borůvka 49
Bouda Burgers 50, 61
Boutique Apartments Old Town 56
Brio Lunch 54
Broukárna 41, 62
Café au Chat Noir 53
Café Datel 43, 61
Café Háječek 42
Café Hostel 52
Café Plaza 53
Café Šrámek 32
Camino karaoke bar 56
CASA MEXICANA 57
City Life 53

Cobliha 47, 61
Čajírna a kafírna 47, 61
Českobudějovické Pirátské Centrum 38
Čínská restaurace Široká 中南海飯店 45
Dallmayr café & bar 45
DÉKáčko 37, 61
Divadelní klub Divoko 41, 61
Drink Cocktail Bar 57
Esence Café 48
Espresso bar 44
Fér Café 47
Fontana 39, 61
GIN BAR & GRILL 47
Grandhotel Zvon 35, 62
GREENHOUSE 55
Happy Place 56
Hladový Vokno 40, 61
Hola Burrito 53, 61
Hospůdka U Klauna 52
Hostinec Družstevní dům 36
Hostinec U Tří sedláků 38
Hotel Budweis 58, 62
Hotel Dvořák 34
Hotel v Centru 39
Horká vana 51
Hugo HOSPODA 33
Indická restaurace 45

JB Steakhouse 55
Kafe a Dýmka v Lese 46
Karaoke Media music bar 54
Kavárna Carpe Diem 57, 61
Kavárna Hospodářský 32
Kavárna Vlenna 41, 61
Klika 33
Klub K2 37, 61
KMPCB 45
La Bodega 57
LA CASA DE PAPU 55, 61
Linguini pizza 50
Little SISTER 58
Lucullus 34
MALINCHE Taqueria 34
Mango Bar 49, 61
Masné krámy 35, 61, 62
MAXIM Music club 55
MET Vietnamská restaurace 37
Minipivovar Krajinská 27 42, 61
Modrý Dveře 37, 61
Na Zábradlí 41
Naše farma 46, 61
Nevinný bar 48, 61
Okis CAFÉ 38, 61
Paluba 42
Penzion Bohemia 57
Pizza focaccia Fabrizioo 32

Pizzeria Polo 44
Pizzerie Regina 46
Pizzetta 44
Plachý Café 40
Pokoj 42, 61
Pomáda bageterie 51
Potrefená husa 43
Praži Café 36
Residence U Černé věže 40, 62
Restaurace Hollywood 39
Restaurace Karla IV. 34, 61
Restaurace S'-ČHUAN 长城饭店 57, 61
Restaurace U Jelena 43
Restaurace U Solné brány 39, 62
Restaurace U Šebestů 33
Revolta Caffè 49
Rolo & Café 46
Royal Kebab & Pizza 54
Rychlé občerstvení A & GJ 32
Řecká restaurace GREG 44
Singer Pub 55
Slunce BIO Vegan 51
Solnice 36, 62
Soupculture 54
Staré časy 50, 61
SUSHIKO 44
Široko 41, 61

The Dark 56
Tipsport bar 47
Tu Caffé 46
U Klimešů 33
U Vás 38, 61
U Žebeerka 45, 61
Vinárnička U Sosáka 51, 61
Vinotéka Caffé Piccolo Due 56
Vinotéka Pod Nechory 46
Vrbenská točna 40
Vypečené okno 41
Zadní mlýn 36
Zebra bar & karaoke 43
Železná panna 35, 62
Žíznivá gumovka 52, 61
Žlutá ponorka 50, 61

7. Seznam použité literatury

ČECHOVÁ, K. XCLNT aneb Devokalizované zkratky v chrématonymii. *Naše řeč*, 2012, 95, 4, s. 220-223.

ČECHOVÁ, M. Současné změny ve firemních názvech. *Naše řeč*, 1994, 77, 4, s. 169-178.

HARVALÍK, M. *Synchronní a diachronní aspekty české onymie*. 1. vyd. Praha: Academia, 2004. s. 29-34.

HLUBINKOVÁ, Z. K některým typům názvů brněnských restaurací. In *Čeština doma a ve světě XV*. 1. vyd. Praha: Filosofická fakulta UK, 2007, s. 140-145.

IMRICHOVÁ, M. *Logonymá v systéme slovenčiny*. 1. vyd. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2002.

KARLÍK, P. a kol. *Encyklopedický slovník češtiny*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002.

REJZEK, J. *Český etymologický slovník*. Vyd. 1. Voznice: Leda, 2001.

SIROVÁ, Barbora. *Názvy pražských restaurací z pohledu onomastiky*. České Budějovice, 2015. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita, Filozofická fakulta, Ústav bohemistiky. Mgr. Markéta Maturová, Ph.D. s. 20-21.

ŠMILAUER, V. *Úvod do toponomastiky*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1966.

ŠRÁMEK, R. *Úvod do obecné onomastiky*. 1. vyd. Brno: Vydavatelství MU, 1999.

Elektronické zdroje:

Bio. In: *ASSČ* [online]. [cit. 17-2-2024]. Dostupný z: <https://slovníkcestiny.cz/heslo/bio/1/2260>

Bio. In: *ÚJČ* [online]. [cit. 17-2-2024]. Dostupný z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=bio>;

Broukárna. In: *iDNES.cz* [online]. [cit. 15-2-2024]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ceske-budejovice/zpravy/brouk-a-babka-broukarna-pamatka-obchodni-dum-ceske-budejovice.A190712_488640_budejovice-zpravy_mrl

Burger. In: *ASSČ* [online]. [cit. 15-2-2024]. Dostupné z: <https://slovníkcestiny.cz/heslo/burger/0/5380>

Esence. In: *ÚJČ* [online]. [cit. 1-2-2024]. Dostupný z:
<https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=esence>; ASCS;

Historie masných krámů. In: *Encyklopedie Českých Budějovic* [online]. [cit. 17-2-2024].
Dostupné z: <https://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/masne-kramy>

Hola. In: *Seznam.cz slovník* [online]. [cit. 1-2-2024]. Dostupné z:
https://slovník.seznam.cz/preklad/spanelsky_cesky/hola

Hotel na náměstí měnil v historii jména. In: *Českobudějovický deník* [online].
[cit. 15-2-2024]. Dostupné z: https://ceskobudejovicky.denik.cz/zpravy_region/hotel-na-namesti-menil-v-historii-jmena20100121.html

Charakteristika okresu České Budějovice. In: *Český statistický úřad* [online]. [cit. 18-10-2023]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xc/charakteristika_okresu_cb

Chrématonymum. In: *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 19-11-2023].
Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/CHRÉMATONYMUM>

Karaoke. In: *Slovník cizích slov* [online]. [cit. 14-2-2024]. Dostupné z:
<http://www.slovník-cizich-slov.net/karaoke/>

Mango. In: *Wikipedia* [online]. Aktualizováno 15. 8. 2023 [cit. 15-2-2024]. Dostupné z:
<https://cs.wikipedia.org/wiki/Mango>

Mapy.cz [online]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni>

Náš příběh. In: *Esence café* [online]. [cit. 1-2-2024]. Dostupný z: <http://www.esencecafe.cz/o-nas/nas-pribeh.html>

Náš příběh. In: *Restaurace Solnice* [online]. [cit. 7-2-2024]. Dostupné z:
<https://www.restauracesolnice.cz/nas-pribeh>

O nás. In: *Masné krámy* [online]. [cit. 7-2-2024]. Dostupné z: <https://www.masne-kramy.cz/#o-nas>

O nás. In: *Praži Café* [online]. [cit. 7-2-2024]. Dostupné z: <https://www.prazicafe.cz/#o-nas>

Obecné jméno. In: *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 14-11-2023]. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovník/OBECNÉ_JMÉNO

Onomastika. In: *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 14-11-2023].
Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ONOMASTIKA>

Onymie. In: *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 15-11-2023]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ONYMIE>

Paradox. In: *ÚJČ* [online]. [cit. 16-2-2024]. Dostupné z:

<https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=paradox>; ASCS;

PETRUŠ, Andrej, *Jména pohostinských zařízení na Frýdlantsku* [online]. Liberec, 2010 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://dspace.tul.cz/handle/15240/55836>. Bakalářská práce, Technická univerzita v Liberci, Přírodovědně-humanitní a pedagogická fakulta. Mgr. Václav Lábus.

Přehled všech kostelů v Českých Budějovicích. In: *Statutární město České Budějovice* [online]. [cit. 18-10-2023]. Dostupné z: <http://kostelycz.cz/okresy/budejice.htm#%C4%8Cesk%C3%A9%20Bud%C4%9Bjovice>

ROKYTOVÁ, Lenka. *Současná jména restaurací, hospod, kaváren a barů v Brně* [online]. Brno, 2014 [cit. 2023-11-17]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/x8cb7/Diplomova_prace_Archive.pdf. Diplomová práce, Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. prof. PhDr. Rudolf Šrámek, CSc. s. 13-17, s. 27-32.

Stručná historie města České Budějovice. In: *Statutární město České Budějovice* [online]. [cit. 18-10-2023]. Dostupné z: <https://www.c-budejovice.cz/strucna-historie-mesta-ceske-budejovice>

Urbanonymum. In: *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 20-11-2023]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/URBANONYMUM>

Úvod. In: *Klika* [online]. [cit. 7-2-2024]. Dostupné z: <https://www.hotelklika.cz/>

Úvodní stránka. In: *Brio Lunch* [online]. [cit. 4-2-2024]. Dostupné z:

<https://www.briorestaurant.cz/brio-lunch.html>

Úvodní stránka. In: *Café Datel* [online]. [cit. 6-2-2024]. Dostupné z:

<https://www.cafedatel.cz/>

Úvodní stránka. In: *Horká Vana* [online]. [cit. 7-2-2024]. Dostupné z:

<https://horkavanacb.cz/>

Vlastní jména – třídění. In: *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 15-11-2023]. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovník/VLASTNÍ_JMÉNA_TŘÍDĚNÍ

Vlastní jméno. In: *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 14-11-2023].

Dostupné z: https://www.czechency.org/slovník/VLASTNÍ_JMÉNO

Zajímavá fakta o bambusu. In: *Bamboo* [online]. [cit. 14-2-2024]. Dostupné z:

<https://bambooimport.com/cs-cz/blogs/vse-o-bambusu/zajimava-fakta-o-bambusu>

Pub. In: *The Cambridge Dictionary Word of the Year 2023* [online]. [cit. 26-11-2023].

Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/pub?q=pub>

Sekundární prameny:

Hospoda. I. řada, 1. díl, Závěť. TV, TV Nova, 7. listopadu 1996.